

Conference Proceedings

การประชุมวิชาการสุรา ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอานาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2569

ณ ห้องดอยสุเทพ 1-2 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่

จัดทำโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคเหนือ ภายใต้หัวข้อ “สมดุลงานาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2569 ณ ห้องคอยสุเทพ 1-2 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อเป็นเวทีเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการ ข้อมูลสถานการณ์ บทเรียนจากพื้นที่ และข้อเสนอเชิงนโยบายในการควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในจังหวะสำคัญของการเปลี่ยนผ่านทางกฎหมายและระบบบริหารจัดการภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ฉบับใหม่

เอกสาร Conference Proceedings ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมสาระสำคัญจากการประชุม ทั้งคำกล่าวเปิดงาน ปาฐกถาพิเศษ การบรรยายสถานการณ์เครื่องดืมแอลกอฮอล์ในภาคเหนือ เวทีเสวนาเชิงนโยบาย กรณีศึกษาการใช้ข้อมูลขับเคลื่อนงานระดับจังหวัด ตลอดจนบทคัดย่อผลงานวิจัยและผลการดำเนินงานควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่/ชุมชนที่ได้รับคัดเลือกให้นำเสนอในรูปแบบโปสเตอร์ เนื้อหาภายในเล่มจึงมิได้เป็นเพียงบันทึกกิจกรรมของการประชุม หากแต่เป็นฐานความรู้ที่สะท้อนสถานการณ์จริง แนวทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และข้อเสนอเพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับบริบทของภาคเหนือ

สาระสำคัญของการประชุมครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาเครื่องดืมแอลกอฮอล์มิได้จำกัดอยู่เฉพาะมิติสุขภาพของผู้ดืมเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับความปลอดภัยทางถนน ความรุนแรงในครอบครัว ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน เศรษฐกิจชุมชน การท่องเที่ยว วัฒนธรรม และระบบการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทั้งเมืองท่องเที่ยว เมืองวัฒนธรรม พื้นที่เศรษฐกิจชุมชน และพื้นที่ชาติพันธุ์ จึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่ออกแบบจากข้อมูลจริง ใช้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และมีระบบติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่อง เพื่อให้การควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการ หน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการนำองค์ความรู้และบทเรียนจากการประชุมไปใช้ประกอบการวางแผน พัฒนามาตรการ และขับเคลื่อนงานควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ต่อไป ขอขอบคุณวิทยากร ผู้นำเสนอผลงาน คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานภาคี และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันสร้างพื้นที่วิชาการเพื่อสุขภาพของสังคมไทย

คณะผู้จัดทำ

สารจากผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประเด็นนโยบายสาธารณะที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับชีวิตของประชาชนในหลายมิติ ทั้งสุขภาพ ครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว วัฒนธรรม และความปลอดภัยในสังคม การประชุมวิชาการสูาระดับภูมิภาค ภาคเหนือ ภายใต้หัวข้อ “สมดุลงานภาค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ” จึงเป็นเวทีสำคัญที่สะท้อนความพยายามในการนำองค์ความรู้ทางวิชาการ ข้อมูลสถานการณ์ และประสบการณ์จากพื้นที่ มาเชื่อมโยงกับการพัฒนานโยบายและการปฏิบัติจริงในระดับจังหวัด

ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีการเพิ่มบทบาทของกลไกระดับพื้นที่ โดยเฉพาะคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด โจทย์สำคัญจึงไม่ใช่เพียงการทำให้กฎหมายมีผลบังคับใช้เท่านั้น แต่คือการทำให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันและลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การตัดสินใจเชิงนโยบายจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลจริง หลักฐานเชิงประจักษ์ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และระบบติดตามประเมินผลที่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ของมาตรการได้อย่างต่อเนื่อง

ภาคเหนือเป็นภูมิภาคที่สะท้อนโจทย์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านอัตราการดื่มที่อยู่ในระดับสูง ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายในเขตเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยว การเข้าถึงของเยาวชน การตลาดออนไลน์ที่ปรับตัวรวดเร็ว ตลอดจนผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และความปลอดภัยสาธารณะ ขณะเดียวกัน ภาคเหนือก็มีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีเครือข่ายภาคประชาสังคม ภาควิชาการ หน่วยงานรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถร่วมกันสร้างรูปธรรมของการทำงานได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีปลอดเหล้า การใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดมาตรการจังหวัด การเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง หรือการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลังสำคัญในการป้องกันปัจจัยเสี่ยง

เอกสาร Conference Proceedings ฉบับนี้จึงมีคุณค่าในฐานะพื้นที่รวบรวมความรู้ บทเรียน และข้อเสนอจากหลายภาคส่วน เพื่อสะท้อนว่า การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในยุคใหม่ไม่ควรถ่วงมองเพียงในมิติของข้อห้ามหรือข้อจำกัด แต่ควรถูกพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ความรับผิดชอบ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

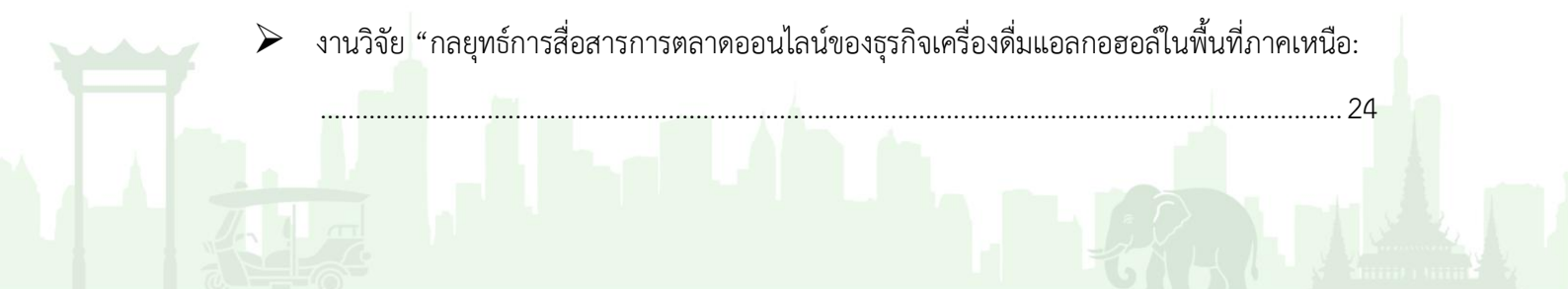
ในนามศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ขอขอบคุณวิทยากร นักวิจัย ผู้ปฏิบัติงาน หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม เครือข่ายเสริมสุขภาพ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน ที่ร่วมกันทำให้เวทีครั้งนี้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความหมาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้จากการประชุมครั้งนี้จะช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ และนำไปสู่การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ปกป้องสุขภาพของประชาชน สร้างความปลอดภัยแก่สังคม และส่งเสริมอนาคตที่สมดุลงานของประเทศไทยต่อไป

รศ.ดร.นพ.พลเทพ วิจิตรคุณากร

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำและกรอบแนวคิดของการประชุม.....	1
บทที่ 2 กำหนดการ.....	3
บทที่ 3 การปาฐกถาพิเศษ.....	6
บทที่ 4 การบรรยายพิเศษ “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ”	8
บทที่ 5 การนำเสนอ “สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับภูมิภาค: ภาคเหนือ”	11
บทที่ 6 เวทีเสวนาและกรณีศึกษา	16
6.1 เวทีนำเสนอกรณีศึกษาและเสวนา “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Data-Driven: Linking Evidence, Practice, and Policy Dialogue)”	16
➢ การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์ ..	16
➢ การขับเคลื่อนวัฒนธรรมปลอดภัยด้วยข้อมูลและการมีส่วนร่วม กรณีงานลอยกระทงสายฯ ปลอดภัยลำ จังหวัดตาก	18
➢ กรณีศึกษาการใช้ข้อมูลในการทำงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดสุโขทัย	18
6.2 เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด และภาคประชาสังคมในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงาน”	19
➢ แผนผังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด	19
➢ การขับเคลื่อนเชิงรุกภายใต้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2568.....	22
6.3 เวทีการนำเสนอผลงานวิชาการ “การป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง กลยุทธ์เชิงรุกเพื่อการลดการเข้าถึง และการตกเป็นเหยื่อของการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” และการอภิปรายโจทย์การทำงานต่อไป.....	24
➢ งานวิจัย “กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคเหนือ:	24

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

➤ งานวิจัย “ผลกระทบจากการดัดแปลงเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครัวเรือนต่อมารดาที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปี ในจังหวัดเพชรบูรณ์”	25
➤ ผลการถอดบทเรียน กรณีศึกษาวิจัยชาติพันธุ์ดารอาอง: กระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนงานงดเหล้า และลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน	26
บทที่ 7 บทคัดย่อ ประเภทผลงานวิจัย	27
ชื่อเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดัดแปลงแอลกอฮอล์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	28
ชื่อเรื่อง ผลของโปรแกรมการลดพฤติกรรมกรรมการดัดแปลงแอลกอฮอล์ในประชาชนตำบลน้ำเลา อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่	29
ชื่อเรื่อง การจัดการความเสี่ยงอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองน่าน	30
บทที่ 8 บทคัดย่อ ประเภทแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	31
ชื่อเรื่อง โครงการพัฒนาศักยภาพ การรณรงค์ และการประเมินผลของเครือข่ายมหาวิทยาลัยรัฐเท่าทันแอลกอฮอล์	32
ชื่อเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนคนสู้เหล้า บ้านป่าดำ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน	33
ชื่อเรื่อง ถอดรหัสความสำเร็จการจัดการสถานศึกษาปลอดบุหรี่และเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ เขตสุขภาพที่ 3	34
ชื่อเรื่อง “เวียงชัย Smart Youth” ถอดบทเรียนบทบาทเยาวชนกับการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ท่ามกลางปัจจัยเสี่ยงเพื่ออนาคตเด็กและเยาวชน อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	35
ชื่อเรื่อง เขาค้อสร้างสุข: การถอดบทเรียนกลไกภาคประชาสังคมร่วมกับภาครัฐในการจัดการปัญหาเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในพื้นที่ท่องเที่ยว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบูรณ์.....	36

บทที่ 1 บทนำและกรอบแนวคิดของการประชุม

การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคเหนือ จัดขึ้นภายใต้บริบทสำคัญของการเปลี่ยนผ่านนโยบายและกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย โดยเฉพาะการปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่ ซึ่งเปิดพื้นที่ให้กลไกระดับจังหวัดและภาคีในพื้นที่มีบทบาทมากขึ้นในการออกแบบและขับเคลื่อนมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทจริง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่อาจดำเนินการด้วยแนวทางแบบรวมศูนย์เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยข้อมูลเชิงพื้นที่ ความเข้าใจต่อระบบนิเวศของปัญหา และการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาคเหนือสะท้อนความท้าทายทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน ข้อมูลจากเอกสารการประชุมระบุว่า ประเทศไทยยังมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่เป็นผู้ดืมในปัจจุบันประมาณร้อยละ 28 และมีปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากรอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ขณะที่ภาคเหนือมีอัตราการดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับสองของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 42.1 โดยเฉพาะจังหวัดลำปาง เชียงราย พะเยา และน่าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอัตราการดืมสูง นอกจากนี้ ข้อมูลเชิงพื้นที่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ยังพบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวนมากและมีการกระจุกตัวในย่านเศรษฐกิจสำคัญ รวมถึงพื้นที่รอบสถานศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาแอลกอฮอล์ไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การเข้าถึง การตลาด และระบบการกำกับดูแลในพื้นที่

กรอบแนวคิดหลักของการประชุมครั้งนี้ตั้งอยู่บนแนวคิด “สมดุลงานาคต” ซึ่งมีได้หมายถึงการประนีประนอมระหว่างการควบคุมกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างผิวเผิน แต่หมายถึงการออกแบบนโยบายสาธารณะที่สามารถคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน ควบคู่กับการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน และการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ภายใต้กรอบคิดนี้ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกมองในฐานะสินค้าที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสังคม จึงจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวก็ต้องตั้งอยู่บนฐานของความปลอดภัย คุณภาพชีวิต และการลดต้นทุนทางสังคมในระยะยาว

การประชุมจึงออกแบบให้เป็นเวทีบูรณาการระหว่าง “ข้อมูล วิชาการ และนโยบาย” โดยเริ่มจากการปาฐกถาพิเศษที่ชี้ให้เห็นบทบาทของกฎหมายใหม่และกลไกระดับจังหวัดในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสุขภาพและการท่องเที่ยวปลอดภัย ต่อด้วยการบรรยายพิเศษเรื่อง “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ควรถูกแยกออกจากมิติสุขภาพและสังคม จากนั้นจึงเชื่อมโยงสู่การนำเสนอสถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับภูมิภาค เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเห็นภาพรวมของปัญหาและเงื่อนไขเฉพาะของภาคเหนือ

อีกส่วนสำคัญของกรอบการประชุม คือ การใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานระดับพื้นที่ เวที “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย” นำเสนอกรณีศึกษาจากจังหวัดเพชรบูรณ์ ตาก และสุโขทัย เพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลไม่ได้เป็นเพียงตัวเลขหรือรายงาน แต่สามารถใช้กำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง สื่อสารกับชุมชน วางมาตรการ เฝ้าระวัง และติดตามผล

ประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

การบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม กรณีเหล่านี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการทำงานตามกิจกรรมไปสู่การทำงานเชิงระบบที่ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ การประชุมยังให้ความสำคัญกับบทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดและภาคประชาสังคมในการบังคับใช้กฎหมาย ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่ กลไกระดับจังหวัดมีบทบาทในการกำหนดมาตรการเชิงพื้นที่ บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสร้างระบบติดตามประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การอภิปรายในประเด็นนี้จึงมุ่งค้นหาเงื่อนไขที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม โปร่งใส และเกิดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน รวมถึงการตั้งคำถามต่อระบบสนับสนุนที่จำเป็น เช่น ฐานข้อมูล เครื่องมือวิเคราะห์ คู่มือปฏิบัติงาน และการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในระดับจังหวัด

ส่วนสุดท้ายของกรอบการประชุมเน้นการป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การตลาดออนไลน์ สภาพแวดล้อมในครอบครัว และปัจจัยเสี่ยงในชุมชน เวทีวิชาการในช่วงนี้นำเสนอทั้งงานวิจัยด้านกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลกระทบจากการดื่มในครัวเรือนต่อมารดาและเด็กเล็ก และบทเรียนจากกระบวนการวิจัยในชุมชนชาติพันธุ์ดารออง เพื่อชี้ให้เห็นว่า การป้องกันปัญหาแอลกอฮอล์ต้องทำงานพร้อมกันในหลายระบบนิเวศ ทั้งโลกออนไลน์ ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา และกลไกคุ้มครองทางสังคม

โดยสรุป กรอบแนวคิดของการประชุมครั้งนี้ตั้งอยู่บนการเชื่อมโยงห้าประเด็นสำคัญ ได้แก่ การใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นฐานนโยบาย การขับเคลื่อนมาตรการเชิงพื้นที่ผ่านกลไกจังหวัด การสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และสุขภาพ การปกป้องเยาวชนและกลุ่มเปราะบางจากระบบนิเวศแห่งความเสี่ยง และการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน และภาคประชาชน การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคเหนือ จึงเป็นทั้งเวทีนำเสนอความรู้ เวทีแลกเปลี่ยนบทเรียน และเวทีสร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาจริงของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ปลอดภัย มีสุขภาพ และยั่งยืน

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

บทที่ 2 กำหนดการ

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

“สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย

และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ”

วันจันทร์ที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2569

ณ ห้องดอยสุเทพ 1-2 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา	กิจกรรม
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 - 09.10 น.	กล่าวรายงาน โดย อ.นพ.วิฑู พฤษณันต์ นักวิชาการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
09.10 – 09.40 น. (30 นาที)	กล่าวเปิดเวที และปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสุขภาพ และการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉบับใหม่” โดย นายศิวักร บัวป้อง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
09.40 – 10.10 น. (30 นาที)	บรรยายพิเศษ “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ” โดย นพ.คำนวม อึ้งชูศักดิ์ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และคณะกรรมการกำกับทิศทางศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
10.10 – 10.25 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.25 – 10.40 น. (15 นาที)	การนำเสนอสถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับภูมิภาค: ภาคเหนือ โดย อาจารย์กนิษฐา ไทยกล้า (15 นาที) นักสถิติเชี่ยวชาญ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10.40 – 11.40 น. (60 นาที)	เวทีนำเสนอกรณีศึกษาและเสวนา “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Data-Driven: Linking Evidence, Practice, and Policy Dialogue)” <ul style="list-style-type: none"> การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์ (10 นาที) โดย นายจักรกฤษณ์ ยศปัญญา รองปลัดเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ และผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า จังหวัดเพชรบูรณ์

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

เวลา	กิจกรรม
	<ul style="list-style-type: none"> • การขับเคลื่อนวัฒนธรรมปลอดภัยด้วยข้อมูลและการมีส่วนร่วม กรณีงานลอยกระทงสายฯ ปลอดภัย จังหวัดตาก (10 นาที) โดย นายกำพล สุภาพ ผู้จัดการเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดตาก • กรณีศึกษาการใช้ข้อมูลในการทำงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดสุโขทัย (10 นาที) โดย นายณภชัญญ์ จันทรนิม นักสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย <p>ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาจารย์กนิษฐา ไทยกล้า นักสถิติเชี่ยวชาญ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2. นายธีระ วัชรปราณี ผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า <p>ดำเนินการเสวนา โดย ผศ.ดร.นพ.อภิรักษ์ อร่ามรัตน์ อาจารย์พิเศษประจำภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>
11.40 – 12.00 น. (20 นาที)	<p>ผู้เข้าร่วมประชุมชมการนำเสนอผลงานโปสเตอร์ที่โซนนิทรรศการ (โปสเตอร์ลำดับที่ 1-3) (นำเสนอโปสเตอร์ละ 5 นาที และกรรมการถามคำถาม)</p>
12.00 – 13.00 น.	<p>รับประทานอาหารกลางวัน (หมายเหตุ: ห้องรับประทานอาหารจะเปิดบริการเวลา 11.50 น.)</p>
13.00 – 13.40 น. (40 นาที)	<p>ผู้เข้าร่วมประชุมชมการนำเสนอผลงานโปสเตอร์ที่โซนนิทรรศการ (โปสเตอร์ลำดับที่ 4-8) (นำเสนอโปสเตอร์ละ 5 นาที และกรรมการถามคำถาม)</p>
13.40 – 14.40 น. (60 นาที)	<p>เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด และภาคประชาสังคมในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงาน”</p> <p>ร่วมเสวนาโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> • นายประสิทธิ์ คุณแสนใส นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่ • พ.ต.ท.คทาวุฒิ หงษ์หนึ่ง รองผู้กำกับการป้องกันปราบปราม สภ.แม่ปิง • นพ.ไชยวัฒน์ ทยาวิวัฒน์ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

เวลา	กิจกรรม
	<ul style="list-style-type: none"> นางศิวะพร คงทรัพย์ อดีตคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์จังหวัดตาก นายธีร์ธรรม วุฒิวิตรชัยแก้ว ผู้ประสานงานประชาคมงดเหล่าจังหวัดน่าน <p>ดำเนินการเสวนาโดย อ.นพ.วิฐ พฤษณันต์ นักวิชาการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา</p>
14.40 -15.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
15.00 -16.00 น. (60 นาที)	<p>เวทีการนำเสนอผลงานวิชาการ “การป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง กลยุทธ์เชิงรุกเพื่อการลดการเข้าถึง และการตกเป็นเหยื่อของการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” และการอภิปรายโจทย์การทำงานต่อไป</p> <p>นำเสนอผลงานและร่วมเสวนาโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> งานวิจัย “แนวโน้มน้ำ กลยุทธ์ และวาทกรรมในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” (10 นาที) โดย รศ.ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร งานวิจัย “ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครัวเรือนต่อมารดาที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปี ในจังหวัดเพชรบูรณ์” (10 นาที) โดย ผศ.ดร.ไพฑูรย์ สอนทน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผลการถอดบทเรียน กรณีศึกษาอายุวิจัยชาติพันธุ์ดารอาอง: กระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนงานงดเหล้า และลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน (10 นาที) โดย นางสาวเพ็ญพิศ ชงรัมย์ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคเหนือตอนบน <p>ดำเนินการเสวนาโดย ดร.ภญ.อรทัย วลีวงศ์ นักวิชาการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา</p>
16.00 – 16.30 น. (30 นาที)	<p>มอบรางวัลการประกวดผลงาน</p> <p>สรุป Take Home Message และปิดการประชุม</p> <p>โดย นพ.คำณวน อึ้งชูศักดิ์ คณะกรรมการกำกับทิศทางศูนย์วิจัยปัญหาสุรา</p>

บทที่ 3 การปาฐกถาพิเศษ

โดย นายศิวกร บัวป้อง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

การประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 นับเป็นการปรับปรุงกฎหมายครั้งสำคัญ ที่เปิดพื้นที่ให้กลไกระดับพื้นที่มีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ซึ่งได้รับหน้าที่และความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนมาตรการให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ในบริบทใหม่นี้ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างน้อย 3 มิติ

มิติแรก คือ การกำหนดมาตรการเชิงพื้นที่ เพื่อให้มาตรการต่าง ๆ สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เช่น พื้นที่ท่องเที่ยว พื้นที่ชุมชน พื้นที่ใกล้สถานศึกษา และพื้นที่ที่มีกลุ่มเปราะบาง โดยต้องคำนึงถึงการเข้าถึงจริง และผลกระทบที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของประชาชน

มิติที่สอง คือ การบูรณาการหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานด้านสาธารณสุข ฝ่ายปกครอง ตำรวจ ภาคการท่องเที่ยว ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ การบังคับใช้กฎหมายจึงไม่ควรเป็นเพียงการควบคุมหรือจับปรับ แต่ควรเป็นระบบการดูแล ป้องกัน และลดผลกระทบร่วมกัน

มิติที่สาม คือ การสร้างกลไกเรียนรู้เชิงนโยบาย โดยใช้ข้อมูล หลักฐานเชิงประจักษ์ และบทเรียนจากพื้นที่ มาปรับปรุงมาตรการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้จังหวัดต่าง ๆ ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ปฏิบัติการ แต่เป็นพื้นที่สร้างนวัตกรรมเชิงนโยบายที่สามารถสะท้อนกลับไปสู่การพัฒนามาตรการระดับประเทศได้

จังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่สะท้อนความหลากหลายของโจทย์นโยบายแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่อย่างชัดเจน ทั้งในมิติของเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ เมืองวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความหลากหลายดังกล่าวทำให้การกำหนดมาตรการไม่อาจใช้แนวทางเดียวกันทั้งหมด หากแต่ต้องอาศัยข้อมูลจากพื้นที่ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการออกแบบมาตรการที่เหมาะสม เป็นธรรม และปฏิบัติได้จริง

แนวทางสำคัญที่จังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือ สามารถร่วมกันขับเคลื่อนได้ คือ การท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและเศรษฐกิจสุขภาพ เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนฐานของความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อ และคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่ ดังนั้น นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในยุคใหม่ จึงไม่ควรถ่วงมองเพียงในมิติของข้อห้ามหรือข้อจำกัด แต่ควรพัฒนาไปสู่การออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัย ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพของการท่องเที่ยวและการบริการ แนวคิดนี้จะช่วยให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อยกระดับคุณภาพของการพัฒนา เพื่อให้การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจเติบโตไปพร้อมกับความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อ และสุขภาวะของประชาชน กระผมขอฝากความคาดหวังสำคัญ

3 ประการ

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานภาค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ประการที่หนึ่ง ขอให้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ใช้บทบาทที่ได้รับอย่างมีคุณภาพ ทั้งในมิติของการคุ้มครองสุขภาพประชาชน การบังคับใช้กฎหมาย และการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ปลอดภัยและรับผิดชอบ

ประการที่สอง ขอให้เกิดระบบข้อมูล การติดตาม และการประเมินผล ที่สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างแม่นยำ ทันต่อสถานการณ์ และสะท้อนความแตกต่างของบริบทพื้นที่

ประการที่สาม ขอให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคท้องถิ่น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บทที่ 4 การบรรยายพิเศษ “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ”

โดย นพ.ค่านวณ อึ้งชูศักดิ์ ที่ปรึกษารองอธิบดีกรมควบคุมโรค และคณะกรรมการกำกับทิศทางศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

พัฒนาด้านเศรษฐกิจที่มักสวนทางด้านสังคม

การพัฒนาประเทศและสังคมของไทยมีหลายมิติ แต่ที่สำคัญคือเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมิติทางสังคมจะรวมเรื่องสุขภาพด้วย เราจึงมีแผนพัฒนาจากแผนที่หนึ่งในปี 2504 ไปจนถึงแผนที่ 13 ในปัจจุบัน แต่คงต้องยอมรับว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่ประชาชนและรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะให้ความสำคัญมากกว่าด้านสังคม และด้วยการไม่สมดุลเอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งนั้น ทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมอย่างมาก เช่นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) ค่อนข้างดีในภาพรวม แต่การกระจายผลประโยชน์มักตกกับคนส่วนน้อย และเครือข่ายบริษัทใหญ่ ๆ ที่จะตกมาถึงประชาชนระดับรากหญ้ากลับไม่ดี ส่วนทางด้านสุขภาพแม้ประชาชนจะอายุยืนยาวขึ้นจากบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข จากเฉลี่ยประมาณ 60 ปีเมื่อเริ่มแผน มาเป็น 78 ปี แต่จำนวนปีที่เพิ่มขึ้นไม่ได้สะท้อนคุณภาพชีวิต เรามีคนเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรัง คนสูงอายุที่ติดบ้านติดเตียง และที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวันนี้คือมีคนไทยที่ดื่มสุราแบบอันตรายรวม 1.2 ล้านคน ในจำนวนนี้ 2.7 แสนคนเป็นผู้ติดสุรา ซึ่งจะลดทอนศักยภาพของมนุษย์และการพัฒนาเศรษฐกิจไปด้วย

ผมเคยถามผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจว่าเป็นเพราะเหตุไร คำตอบหนึ่งคือเรากำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตามประเทศตะวันตก ที่เน้นการผลิตขนาดใหญ่ ๆ ที่ดำเนินการโดยบริษัทข้ามชาติและบริษัทขนาดใหญ่ เขาเรียกทฤษฎีนี้ว่า “น้ำล้น Trickle-down” คำอธิบายคือเมื่อเกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแม้กับคนร่ำรวยส่วนน้อยที่อยู่ในส่วนบนก็เหมือนสบู่น้ำขึ้นไปบนถังก่อน เมื่อเติมน้ำจะล้นและกระจายลงมายังด้านล่าง ผ่านการจ้างงานและห่วงโซ่การผลิต แต่ในทางปฏิบัตินั้น ระบบมีการผูกขาดมีการสนับสนุนเอื้อประโยชน์ให้กับบางกลุ่ม เมื่อถึงเวลาที่รัฐต้องตัดสินใจว่าจะเอาเม็ดเงินหรือเอาสังคม รัฐมักจะเอารายได้หรือภาษีหรือการจ้างงานเป็นตัวตั้ง ส่วนผลกระทบระยะยาวนั้นเป็นเรื่องรอง

จากนโยบายแอลกอฮอล์เสรีมาสู่การควบคุม

หันกลับมามองภาพเฉพาะของเรื่องแอลกอฮอล์ เนื่องจากรัฐบาลต้องการภาษี จึงเปิดประมูลสัมปทานโรงกลั่นให้เอกชนที่มีประสิทธิภาพในการผลิตและการขายได้มากกว่ารัฐวิสาหกิจของรัฐ เป็นนโยบายแอลกอฮอล์เสรี ในขณะที่ทางวิชาการบอกว่าเป็นสินค้าอันตราย เสพติดและก่อมะเร็ง แต่การไม่ได้ควบคุมทำให้เกิดการโฆษณาและสังคมก็รับเป็นค่านิยมว่าแอลกอฮอล์เป็นของปกติ เวลาปรับน้องใหม่ต้องมอมเหล้า จะเป็นพี่น้องกันจริงต้องเมากันก่อน ธุรกิจแอลกอฮอล์เข้าถึงอำนาจรัฐ และมีเสรีภาพมาก สามารถโฆษณา ลดแลกแจกแถม ถึงเวลาปีใหม่ก็ทำปฏิทินที่ย้ายเพศหญิงเพื่อโฆษณาเหล้าเปียร์ให้เป็นของขวัญกับลูกค้า ฝ่ายรัฐก็อ้างตัวเลขการเก็บภาษีเหล้าเปียร์มาเพื่อพัฒนาประเทศ

เราเรามีความคิดและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คู่ขนานกันไปกับเรื่องบุหรี่ยี่สิบปีที่ผ่านมา อ.ประกิต วาธีสารกกิจ ที่ทำเรื่องบุหรี่ยี่สิบมาตลอด เล่าให้ฟังว่า ท่านไปปรึกษานายกชวน หลีกภัย อยากตั้งกองทุนเพื่อเอาเงินมารณรงค์การไม่สูบบุหรี่ ท่านนายกฯชวนก็แนะนำอย่าทำเฉพาะเรื่องบุหรี่ยี่สิบ

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมฤตแห่งอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

เรื่องแอลกอฮอล์ด้วย เพราะมีปัญหาทางสังคมต่าง ๆ มากมาย และด้วยการสนับสนุนของรัฐบาลสมัยนั้นและต่อ ๆ มา จึงเกิดกองทุน สสส. ในปี 2544 ที่เก็บเงินเพิ่มจากภาษีที่เก็บได้จากบุหรีและแอลกอฮอล์อีก 2% ตั้งเป็นกองทุน รณรงค์ให้ประชาชนลด ละ เลิก การสูบบุหรี และ การดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ซึ่งถือเป็นเรื่องดี และต่อมาในปี 2551 ก็เกิด พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับแรกที่มีเจตนารมณ์ชัดเจนว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นอันตรายต่อสุขภาพ รัฐจำเป็นต้องออกกฎหมายมาควบคุมในทุกมิติ ทั้งการขาย การดื่ม การโฆษณา นับว่าเรามีนโยบายควบคุมที่ชัดเจนและได้ผล แต่ก็มีจุดอ่อนบางประการที่ถูกหยิบยกขึ้นมาโจมตี พ.ร.บ. นี้ คือกฎหมายควบคุมใช้ได้เฉพาะคนตัวเล็กตัวน้อย แต่ตัวใหญ่ไม่สามารถคุมได้ เลยเกิดคำถามเรื่องประสิทธิภาพและความเท่าเทียม

ปลดล็อกการผลิตแอลกอฮอล์ของชุมชน และลดทอนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในยุคปัจจุบัน

มาในระยะหลังปัญหาความเท่าเทียมและประสิทธิภาพของการควบคุมถูกขยายออกไปถึงกระบวนการผลิต ที่ยกประเด็นที่รัฐไม่ให้ความเท่าเทียมในการการผลิตสุรา ทำไมชุมชนอยากผลิตสุราเพื่อการบริโภคและเพื่อค้าขายพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจึงมีข้อกฎหมายที่บีบรัดจนทำไม่ได้ เท่ากับว่ารัฐสนับสนุนการผลิตเฉพาะรายใหญ่ และมีการขยายประเด็นว่าเมื่อรัฐไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างทั่วหน้าและมีประสิทธิภาพ ก็ไม่ควรให้อำนาจรัฐมากจนเกินไปในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้บางกลุ่มได้ จึงเป็นเหตุให้สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบต่อการแก้ไข พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตสุรา) ที่ประกาศใช้ในปี 2568 (มี.ย.) มุ่งปลดล็อกข้อจำกัดการผลิตสุราชุมชน ลดการผูกขาด เพิ่มโอกาสให้เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยผลิตสุรารายได้ถูกกฎหมายมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็มีการแก้ไข พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เดิมเป็นฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ในเดือนพฤศจิกายน 2568 ที่ผ่านมา ซึ่งเขียนในเจตนารมณ์ว่าเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างด้านเศรษฐกิจและด้านการควบคุมอันตราย มีการลดทอนการควบคุมในเรื่องเวลา สถานที่ และวิธีการขาย รวมถึงการโฆษณา และการมีผู้แทนภาคธุรกิจเข้าไปเป็นกรรมการควบคุมซึ่งจะทำให้ฝ่ายธุรกิจมีอิทธิพลต่อการออกมาตรการต่าง ๆ แต่ก็มีข้อที่น่าสนใจ เช่น

- ก) การกระจายอำนาจจากคณะกรรมการในระดับประเทศไปสู่คณะกรรมการระดับจังหวัดในการตัดสินใจ
- ข) การให้ความสำคัญกับการห้ามขายเยาวชน และผู้ขี้เมา
- ค) การเพิ่มความรับผิดชอบให้ผู้ขายคนเมาต้องรับผิดชอบ

ภาคประชาสังคมและท้องถิ่นควรจะให้ความสำคัญอย่างไรในการปกป้องสังคมและสุขภาพของชาวบ้าน

ปัจจุบันท้องถิ่นมีทรัพยากร มีกฎหมายรองรับ มีความชอบธรรมในการบริหารงานให้ชุมชนมีความเจริญและความผาสุก ผู้บริหารท้องถิ่นและประชาคมในระดับรากหญ้าในฐานะที่เป็นลูกหลานของชุมชน มีแนวโน้มที่จะเอาใจใส่ต่อความสุขของประชาชน มากกว่าผู้บริหารส่วนกลางที่ห่างไกลชาวบ้าน จึงควรวางนโยบายและกำกับในเรื่อง

- ๑) การผลิตสุราชุมชน มีลักษณะแบบเศรษฐกิจพอเพียง และผลิตภัณท์ที่ลดอันตราย เช่น การผลิตเครื่องดื่มที่ระดับแอลกอฮอล์ต่ำ หรือหากจะเป็นธุรกิจก็เป็นธุรกิจขนาดเล็กที่ชุมชนสามารถดูแลกำกับได้จริง

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

โดยมีข้อสังเกตว่าหากผลิตภัณฑ์ใดมีแนวโน้มเติบโตดี ธุรกิจขนาดใหญ่อาจจะมาขอซื้อกิจการและขยายกำลังผลิตเป็นธุรกิจที่เน้นผลกำไรมากกว่าสุขภาพและสังคม

๒) มีการตรวจตราให้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเฉพาะการห้ามขายให้แก่เยาวชนและคนเมา การทำธรรมนูญชุมชนและข้อตกลง อาจมีส่วนช่วย

๓) มีการสืบหาข้อเท็จจริงหากเกิดเหตุการณ์เมาทะเลาะวิวาทหรือเกิดการบาดเจ็บบนถนน ควรต้องทราบว่ามีร้านใดหรือมี และเจ้าของร้านค้าต้องมีส่วนรับผิดชอบตามกฎหมาย

๔) ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในการลด ละ หรือไม่เริ่มดื่ม เช่น องค์การอนามัยโลก โดยศูนย์วิจัยเรื่องมะเร็ง IARC (International Agency for Research on Cancer) แนะนำไว้คือ “หากไม่ได้ดื่ม ไม่ควรเริ่ม หากดื่มควรลดปริมาณลง เพื่อสุขภาพและเพื่อสังคม”

๕) ให้ความสำคัญกับการส่งต่อข้อเรียกร้องหรือท้วงติงไปยังคณะกรรมการระดับจังหวัดในการออกมาตรการเพื่อควบคุมให้เข้มข้น หากพบว่าปัญหามีความรุนแรงไม่คุ้มกับเม็ดเงินทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมเทศกาลวัฒนธรรมและกีฬาที่ปลอดแอลกอฮอล์

บทที่ 5 การนำเสนอ “สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับภูมิภาค: ภาคเหนือ”

โดย อาจารย์กนิษฐา ไทยกล้า นักสถิติเชี่ยวชาญ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทนำ

สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาคเหนือยังคงเป็นประเด็นที่น่าจับตามอง ทั้งในด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภค (อุปสงค์) และการเข้าถึงผ่านจุดจำหน่าย (อุปทาน) รายงานฉบับนี้เป็นการนำข้อมูลการสำรวจประมาณการผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2567 และการสำรวจพิกัดจุดจำหน่ายพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2569 มาวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวางนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ส่วนที่ 1: อุปสงค์และพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากการสำรวจใน 6 จังหวัดภาคเหนือ (6,318 ตัวอย่าง) พบว่าประสบการณ์การดื่มแอลกอฮอล์ในชีวิตสูงถึง 608.2 ต่อ 1,000 ประชากร โดยกลุ่มเพศชายมีอัตราการดื่มสูงกว่าเพศหญิงอย่างชัดเจน

1.1 อัตราการดื่มแยกตามกลุ่มประชากรและช่วงเวลา

พฤติกรรมกรรมการดื่มถูกจำแนกออกตามความถี่และช่วงเวลา ดังนี้:

- การดื่มในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา: พบ 437.2 ต่อ 1,000 ประชากร
- การดื่มในรอบ 30 วันที่ผ่านมา: พบ 354.3 ต่อ 1,000 ประชากร โดยกลุ่มอายุ 26-50 ปีเป็นกลุ่มที่ดื่มหนาแน่นที่สุด

ตารางที่ 1: อัตราประสบการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกตามเพศและพื้นที่ (ต่อ 1,000 ประชากร)

ประเภทการดื่ม	ชาย (รวม)	หญิง (รวม)	ภาคเหนือ ตอนบน	ภาคเหนือ ตอนล่าง	รวมทั้งหมด
ดื่มในชีวิต	739.6	476.8	681.3	528.6	608.2
ดื่มใน 1 ปีที่ผ่านมา	564.6	309.7	497.8	371.1	437.2
ดื่มใน 30 วันที่ผ่านมา	487.8	220.9	409.2	294.5	354.3

1.2 จุดเริ่มต้นของการดื่ม

- อายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่ม: 19.9 ปี โดยเพศชายเริ่มดื่มเร็วกว่าเพศหญิง (18.5 ปี เทียบกับ 22 ปี)
- กลุ่มเยาวชน (12-17 ปี): เป็นกลุ่มที่น่ากังวลที่สุด เนื่องจากมีอายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่มเพียง 14.2 ปี ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มอายุอื่นอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนที่ 2: ผลกระทบและความเสี่ยงจากการดื่ม

การดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้ส่งผลเพียงแค่สุขภาพกาย แต่ยังเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพจิตและความรุนแรงในสังคม

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานภาค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

2.1 ความเสี่ยงที่ต้องได้รับการบำบัด

จากการประเมินด้วยเครื่องมือ ASSIST พบว่าผู้ที่ดื่มในชีวิตมีความเสี่ยงในระดับที่ต้องได้รับการบำบัด ดังนี้:

- ภาพรวม: 198.4 ต่อ 1,000 ประชากรที่ดื่ม
- การบำบัดแบบย่อ : 190.8 ต่อ 1,000 ประชากรที่ดื่ม
- การบำบัดแบบเข้มข้น: 7.6 ต่อ 1,000 ประชากรที่ดื่ม โดยกลุ่มอายุ 26-50 ปี มีอัตราสูงสุดที่ 10.5

2.2 ความเชื่อมโยงกับสารเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยง

กลุ่มผู้ที่เคยดื่มแอลกอฮอล์มีอัตราการใช้สารเสพติดอื่นร่วมด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน:

- บุหรี่ไฟฟ้า: ในกลุ่มนักดื่มอายุ 12-17 ปี พบการใช้สูงถึง 375 ต่อ 1,000 ประชากรที่ดื่ม
- สารเสพติดชนิดอื่น: พบการใช้ยาบ้า (63.2) กัญชา (80.5) และกระท่อม (63.0) ในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ดื่มแอลกอฮอล์

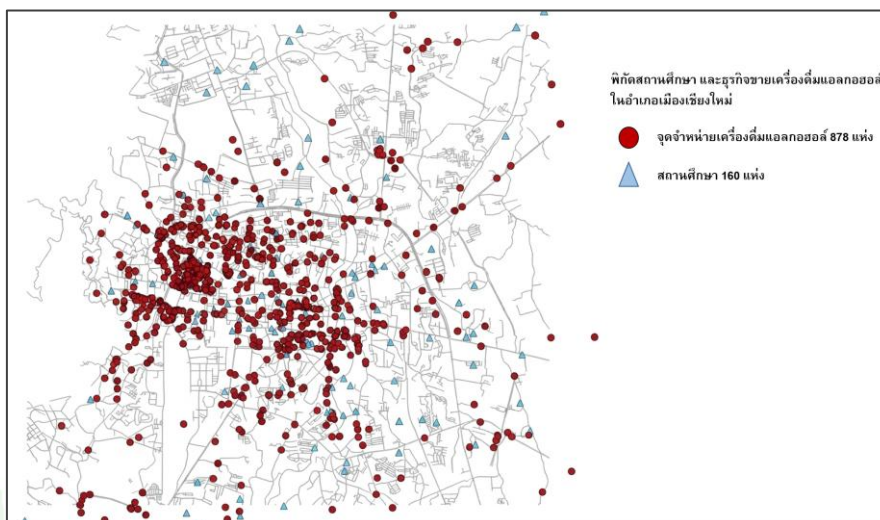
ตารางที่ 2: ผลกระทบและการรับการบำบัดในกลุ่มผู้ดื่ม (ต่อ 1,000 ประชากรแต่ละเพศ)

รายการผลกระทบ	ชาย	หญิง	รวม
ประสบการณ์ใช้ยาเสพติดในชีวิต	109.5	31.8	79.0
เคยเข้ารับการบำบัดอาการติดยา	9.1	0.0	5.6
มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	3.0	2.2	2.7
เคยถูกจับกุมคดีสุรา	4.5	0.7	2.6

ส่วนที่ 3: อุปทานและการเข้าถึงจุดจำหน่าย

การสำรวจพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2569 พบจุดจำหน่ายแอลกอฮอล์รวมทั้งสิ้น 878 แห่ง มีความหนาแน่นเฉลี่ย 5.76 ร้านต่อตารางกิโลเมตร

ภาพ 1 การกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมฤกษ์แห่งอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

3.1 โครงสร้างประเภทร้านค้า

1. สถานบันเทิง ผับบาร์: 370 แห่ง (42.1%)
2. ร้านของชำ/สะดวกซื้อ: 237 แห่ง (27.0%)
3. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม: 184 แห่ง (21.0%)
4. ร้านค้าปลีก/ส่ง: 87 แห่ง (9.9%)

ส่วนที่ 4: การวิเคราะห์เชิงพื้นที่: ย่านเศรษฐกิจ vs รอบนอก (Spatial Analysis)

การกระจายตัวของจุดจำหน่ายมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.1 ย่านเศรษฐกิจหลัก (สีแดง: คูเมือง, นิคมฯ)

เป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวสูงที่สุด ครอบคลุมจุดจำหน่ายถึง 605 แห่ง (68.91% ของทั้งหมด)

- **ลักษณะเด่น:** เน้นสถานบันเทิง (47.11%) และร้านอาหาร (25.62%) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- **ความใกล้ชิด:** ระยะห่างเฉลี่ยระหว่างร้าน (ANN) เพียง **65 เมตร** หรือประมาณ 1 ช่วงตึก

4.2 พื้นที่เขตรอบนอก

- **ลักษณะเด่น:** เน้นร้านของชำและร้านสะดวกซื้อ (36.13%) และร้านค้าส่ง (22.26%) เพื่อกระจายสินค้าสู่ชุมชน
- **ความใกล้ชิด:** ระยะห่างเฉลี่ยระหว่างร้านเพิ่มขึ้นเป็น **645 เมตร**

ตารางที่ 3: เปรียบเทียบสัดส่วนประเภทร้านค้าตามพื้นที่

ประเภทร้านค้า	ย่านเศรษฐกิจหลัก	พื้นที่เขตรอบนอก
สถานบันเทิง ผับบาร์	47.1%	31.0%
ร้านของชำ/สะดวกซื้อ	22.8%	36.1%
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	25.6%	10.6%
ค้าปลีกและค้าส่ง	4.4%	22.2%

ส่วนที่ 5: ประเด็นเฝ้าระวัง: จุดจำหน่ายรอบสถานศึกษา

การวิเคราะห์ด้วยรัศมีพบว่าสถานศึกษาในเมืองเผชิญกับภาวะ "ล้อมด้วยน้ำเมา" อย่างหนัก

- **โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย:** ภายในรัศมี 1 กม. มีจุดจำหน่ายสูงถึง **95 แห่ง**
- **มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่:** มีจุดจำหน่าย 63 แห่งในรัศมี 1 กม. ส่วนใหญ่เป็นร้านโชห่วยรอบหอพัก
- **ประเภทที่พบใกล้ที่สุด:** ในรัศมี 500 เมตรแรก มักเป็นร้านของชำและร้านสะดวกซื้อ ซึ่งเข้าถึงได้ง่ายกว่าสถานบันเทิงขนาดใหญ่

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ส่วนที่ 6: บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าภาคเหนือมี "อุปสงค์" ในกลุ่มเยาวชนที่เริ่มดื่มเร็วขึ้น (14.2 ปี) ขณะที่ "อุปทาน" ในเขตเมืองมีการกระจุกตัวแบบ Extreme Clustering (ระยะห่างทุก ๆ 65 เมตร)

ข้อเสนอแนะ:

1. ข้อเสนอแนะด้านอุปสงค์ (Demand Side)

เน้นการลดความต้องการและชะลออายุการเริ่มต้นดื่มในกลุ่มประชากรเป้าหมาย

- **การเฝ้าระวังกลุ่มเยาวชน (Early Onset Prevention):** เนื่องจากอายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่มในกลุ่ม 12-17 ปี ต่ำเพียง 14.2 ปี นโยบายควรเน้นการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์และมาตรการป้องกันในสถานศึกษาอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการให้ความรู้เรื่องภัยควบคู่ระหว่างแอลกอฮอล์และบุหรี่ไฟฟ้าที่มักใช้ร่วมกันในกลุ่มนี้
- **การจัดการปัญหาในกลุ่มวัยทำงาน:** กลุ่มอายุ 26-50 ปี เป็นกลุ่มที่มีความชุกในการดื่มสูงสุด (457.7 ต่อ 1,000 ประชากรในรอบ 30 วัน) ควรมีนโยบายส่งเสริม "สถานประกอบการปลอดเหล้า" และมาตรการทางภาษีที่ตอบโจทย์พฤติกรรมที่ซื้อที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะด้านผลกระทบ (Impact Side)

เน้นการคัดกรอง บำบัด และลดปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้อง

- **การขยายระบบคัดกรองและบำบัดแบบย่อ (Brief Intervention):** ผลการประเมิน ASSIST พบผู้ดื่มถึง 190.8 ต่อ 1,000 คน จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือแบบบำบัดย่อ นโยบายควรสนับสนุนให้หน่วยบริการปฐมภูมิมีระบบคัดกรองเชิงรุก ไม่รอให้ถึงขั้นติดสุราเรื้อรัง
- **การบูรณาการแก้ปัญหาพร้อมกับสารเสพติดและจิตเวช:** เนื่องจากกลุ่มผู้ดื่มในภาคเหนือมีความเชื่อมโยงกับการใช้ยาบ้า กัญชา และกระท่อม รวมถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว นโยบายต้องเชื่อมโยงหน่วยงานด้านสังคมและสาธารณสุขเพื่อจัดการปัญหาแบบองค์รวม (Integrated Care) แทนการแยกส่วนจัดการแค่เรื่องแอลกอฮอล์เพียงอย่างเดียว

3. ข้อเสนอแนะด้านอุปทาน (Supply Side)

เน้นการควบคุมสภาพแวดล้อมเชิงพื้นที่และการเข้าถึง

- **มาตรการ Zoning รอบสถานศึกษาที่ยึดหยุ่นตามบริบท:** จากข้อมูลรัศมี 1 กม. รอบสถานศึกษาในเมืองเชียงใหม่พบจุดจำหน่ายสูงมาก (เช่น รอบโรงเรียนยุพราชฯ พบถึง 95 แห่ง) นโยบายควรพิจารณาความหนาแน่นเชิงพื้นที่ (Density Control) มากกว่าแค่เกณฑ์ระยะทางเพียงอย่างเดียว เนื่องจากในเขตเมืองมีระยะห่างเฉลี่ยระหว่างร้านเพียง 65 เมตร
- **การควบคุมจุดจำหน่ายในชุมชน (Retailer Regulation):** พื้นที่เขตรอบนอกมีการกระจายตัวผ่านร้านของชำและร้านสะดวกซื้อสูงถึง 36.13% นโยบายควรยกระดับการขอใบอนุญาตจำหน่ายให้มีความเข้มงวดมากขึ้นในระดับท้องถิ่น เพื่อลดความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) ในย่านที่พักอาศัย

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

- การจัดการย่านเศรษฐกิจหลัก (Entertainment Hub Management): พื้นที่ใจกลางเมืองมีจุดจำหน่ายกระจุกตัวถึง 68.91% ของทั้งอำเภอ ควรมีนโยบายจัดการพื้นที่พิเศษ (Special Zone Management) ที่เข้มงวดเรื่องเวลาปิด-เปิด และการตรวจสอบการจำหน่ายให้แก่เยาวชนอย่างจริงจังตามกฎหมาย

"การลดจำนวนจุดจำหน่าย" และ "การเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัด"

ต้องทำควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

บทที่ 6 เวทีเสวนาและกรณีศึกษา

6.1 เวทีนำเสนอกรณีศึกษาและเสวนา “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Data-Driven: Linking Evidence, Practice, and Policy Dialogue)”

➤ **การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์**
 โดย นายจักรกฤษณ์ ยศปัญญา รองปลัดเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ และ ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า จังหวัดเพชรบูรณ์

1. คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่งตั้ง 30 มี.ค. 69
2. สถาบันการเรียนรู้ภาคประชาสังคมจังหวัดเพชรบูรณ์
3. สมาคมองค์กรสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคมไทยเข้มแข็งจังหวัดเพชรบูรณ์
4. แบบประเมินประสิทธิภาพของ อปท. Local Performance Assessment (LPA) ด้าน 4 การบริการสาธารณะ ตัวชี้วัดที่ 70 อปท. มีการดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
5. สอดแทรกเวทีประชุมระดับจังหวัด ระดับอำเภอ (ถ้ามีโอกาส) เช่น พขอ. คปอส. สสจ. พม. สถานศึกษา หน่วยงานที่ร่วม MOU
6. ทฤษฎีเก้าอี้ 4 ขา หน่วยงานรัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ผู้ได้รับประโยชน์สุดท้าย คือ ประชาชน เยาวชน

ยกตัวอย่างข้อมูล/สถิติที่ใช้ <https://www.thairsc.com/data-compare>

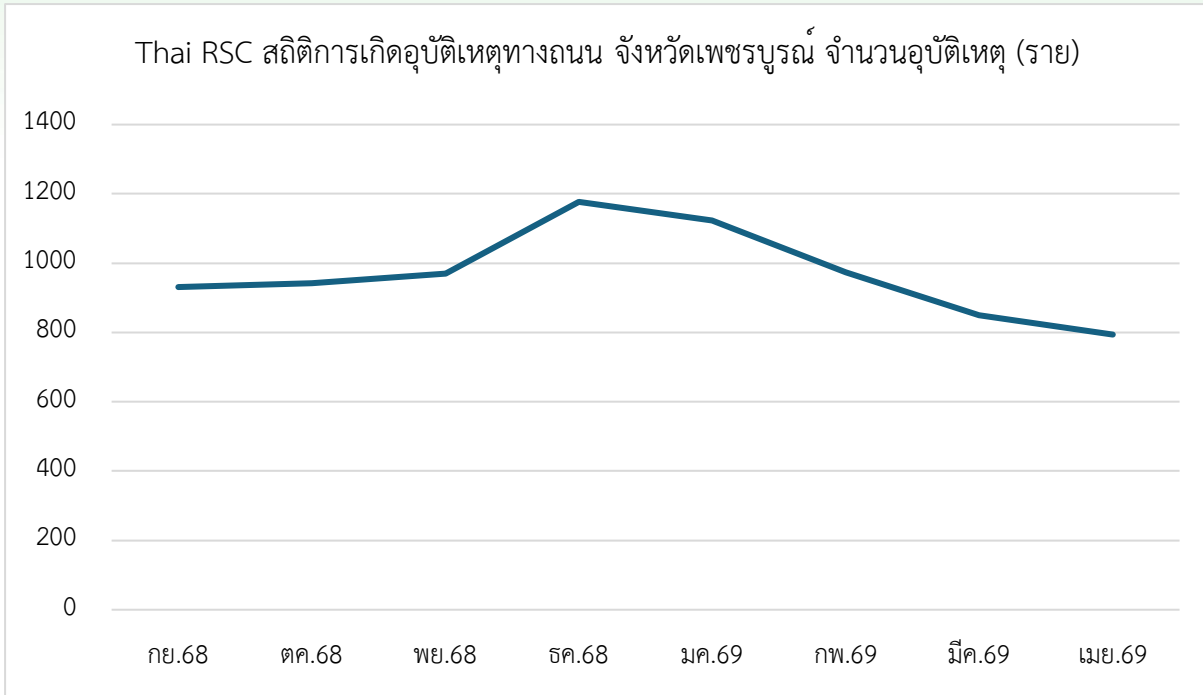
Thai RSC

สถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนน จังหวัดเพชรบูรณ์

เดือน	จำนวนอุบัติเหตุ (ราย)	เป็นเยาวชนอายุ 1-24 ปี (ร้อยละ)
ก.ย. 68	931	39.51
ต.ค. 68	943	37.11
พ.ย. 68	970	42.3
ธ.ค. 68	1,177	38.11
ม.ค. 69	1,124	36.28
ก.พ. 69	974	36.99
มี.ค. 69	849	39.6
เม.ย. 69	794	40.45

ประชุมวิชาการสุราษฎร์ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

สถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนน จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ได้ว่า

1. เด็กอายุ 1-24 ปี มีสัดส่วนอุบัติเหตุ ร้อยละ 36.28-ร้อยละ 42.30 คิดเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มอายุทั้งหมด
2. จำนวนอุบัติเหตุทุกกลุ่มอายุเริ่มมากขึ้นเดือน พ.ย. 68 - ม.ค. 69 เป็นช่วงกระแสพิจารณา พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉบับที่ 2 อนุญาตให้ขาย เวลา 11.00-24.00 น. เป็นเวลา 180 วัน (3 ธ.ค. 68 - 31 พ.ค. 69)
3. จำนวนอุบัติเหตุทุกกลุ่มอายุเริ่มลดลง ช่วง ก.พ. 69 - เม.ย. 69 ภาคประชาสังคม มีการรณรงค์ ฝ้าระวัง มาตรการ ยื่นข้อเสนอนโยบายกระตุ้นหน่วยงานภาครัฐคุมเข้ม เข้มงวด ตั้งแต่ ม.ค. 69 ประกอบกับราคาน้ำมันแพง

สรุปบทเรียนข้อมูลช่วยเปลี่ยนจาก “การทำงานตามกิจกรรม” ไปสู่ “การทำงานเชิงรุกในพื้นที่” ได้อย่างไร

1. สะท้อนสถานการณ์ ข้อกังวล ข้อห่วงใย แนวโน้มอนาคตสังคมไทย
2. กระตุ้น กระตุก สะกิดความคิด แนวคิด ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง กรอบการทำงาน การวางแผนงาน นโยบาย
3. เน้นผลลัพธ์ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ป้องกัน ควบคุมการเข้าถึง

➤ **การขับเคลื่อนวัฒนธรรมปลอดภัยด้วยข้อมูลและการมีส่วนร่วม กรณีงานลอยกระทงสายฯ ปลอดภัยเล่า จังหวัดตาก**

โดย **นายกำพล สุภาพ** ผู้จัดการเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดตาก

ประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีป 1,000 ดวง จังหวัดตาก เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์สำคัญของประเทศ แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2554 งานประเพณีลอยกระทงสายจากการขยายตัวของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีการตั้งลานเบียร์มากถึง 32 แห่ง ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท ความไม่ปลอดภัย และกระทบต่อภาพลักษณ์ของงานประเพณีและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดตาก ร่วมกับเทศบาลเมืองตากและภาคีเครือข่าย 31 หน่วยงาน จึงได้ขับเคลื่อนนโยบาย “งานประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีป 1,000 ดวง ปลอดภัยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 โดยมุ่งจัดการพื้นที่ให้เป็นเขตปลอดภัยและลดปัจจัยเสี่ยงผ่านมาตรการเชิงพื้นที่ การยกเลิกลานเบียร์ทั้งหมด การจัดตั้งจุดรับฝากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การบูรณาการชุดเฉพาะกิจเฝ้าระวัง และการสื่อสารสาธารณะเชิงบวกเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ของงานบุญปลอดภัยเล่า

ผลการดำเนินงานพบว่า สามารถเปลี่ยนพื้นที่จาก “32 ลานเบียร์” สู่ “0 ลานเบียร์” ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท และความสูญเสียลดลงอย่างชัดเจน นักท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 90 รู้สึกปลอดภัยมากขึ้น และประชาชนมากกว่าร้อยละ 85 สนับสนุนการคงนโยบายปลอดภัยเล่า นอกจากนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวแบบครอบครัว เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการท้องถิ่น และเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรม

ความสำเร็จของ “ตากโมเดล” สะท้อนให้เห็นถึงพลังของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน ในการใช้ข้อมูล มาตรการเชิงพื้นที่ และการสื่อสารสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนบรรทัดฐานทางสังคม จนสามารถทวงคืนพื้นที่วัฒนธรรมให้กลับมาเป็นพื้นที่สร้างสุข ปลอดภัย และยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังเป็นต้นแบบสำคัญในการขยายผลสู่งานประเพณีและเทศกาลอื่นในระดับประเทศต่อไป

➤ **กรณีศึกษาการใช้ข้อมูลในการทำงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดสุโขทัย**

โดย **นายณภณัฐ จันทรนิ่ม** นักสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย

การดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของจังหวัดสุโขทัยให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการขับเคลื่อนงานผ่านกลไกคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดสุโขทัย เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย มาตรการ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยมีการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งด้านสาธารณสุข ฝ่ายปกครอง ตำรวจสรรพสามิต ประชาสัมพันธ์จังหวัดสุโขทัย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของ กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ภายใต้กรอบพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และนโยบายของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินงานใช้ข้อมูลและตัวชี้วัดสำคัญแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านผลกระทบด้านอุบัติเหตุและสุขภาพ ซึ่งใช้ข้อมูลอุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับ อัตราผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต รวมถึงจำนวนผู้ป่วยห้องฉุกเฉินที่มีระดับแอลกอฮอล์เกินกำหนด จากศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนและฐานข้อมูล HDC เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดมาตรการป้องกัน

2) ด้านการบังคับใช้กฎหมายและการเฝ้าระวัง โดยใช้ข้อมูลการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานประกอบการ สถิติการกระทำผิด และข้อมูลเรื่องร้องเรียนจากสรรพสามิต ตำรวจ และศูนย์ดำรงธรรม เพื่อกำหนดพื้นที่เฝ้าระวังและติดตามผลการบังคับใช้กฎหมาย

3) ด้านบริบทเชิงพื้นที่และงานประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับบริบทจังหวัดสุโขทัยในฐานะเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ข้อมูลจำนวนงานประเพณีปลอดเหล้า (เช่น งานประเพณีเผาเทียนเล่นไฟลอยกระทงสุโขทัย งานสักการะพระแม่ย่า งานหมากม่วงหมาปรางค์ เทศกินปลา) และกิจกรรมรณรงค์จากฝ่ายปกครององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายองค์กรงดเหล้า

4) ด้านการคัดกรองและบำบัดรักษา โดยใช้ข้อมูลการคัดกรองผู้ดื่มสุราในชุมชน จำนวนผู้เข้าสู่กระบวนการบำบัด และอัตราความสำเร็จของการเลิกดื่ม จากฐานข้อมูล HDC และหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่

ผลจากการใช้ข้อมูลทั้ง 4 มิติ ทำให้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดสุโขทัยสามารถกำหนดมาตรการและข้อสั่งการที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ติดตามสถานการณ์และผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และส่งผลต่อการลดผลกระทบด้านสุขภาพอุบัติเหตุ และปัญหาสังคมจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดสุโขทัยอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด และภาคประชาสังคมในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงาน”

➤ แฉนฝังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด

โดย อ.นพ.วิฐุ พลภษนัันต์ นักวิชาการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

แฉนฝังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด แสดงให้เห่น โครงสร้างการบริหารจัดการตามพื้นที่ ซึ่งออกแบบให้มีทั้ง “ฝายนโยบายระดับพื้นที่” “หน่วยงนงนังคั้บใช้กฎหมาย” “หน่วยงนด้านสุขภาพและสังคม” และ “ภาคิที่สะท่อนมมมองของประชาชนและเยาวชน” เข้ามาทำงานร่วมนัน ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เป้นเพียงหน้าท้ของหน่วยงนสาธารณสุขเท่านั้น แต่เป้นกลไกบูรณาการที่เชื่อมโยงการป้องกัน ควบคุม บังคั้บใช้กฎหมาย ฝัาระวังผลกระทบ และพื้นฟูผู้มีปัญหามาจากกรบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่อย่างเป้นระบบ

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ในระดับจังหวัด คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ และมีนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็น รองประธานกรรมการ โครงสร้างดังกล่าวสะท้อนการวางบทบาทของฝ่ายปกครองจังหวัดให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน เพราะการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกี่ยวข้องกับหลายมิติ ทั้งความสงบเรียบร้อย สุขภาพ ประชาชน การคุ้มครองเด็กและเยาวชน การจัดการพื้นที่เสี่ยง และการกำกับดูแลการจำหน่ายในระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกัน การมีนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองประธานช่วยเชื่อมการทำงานกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำมาตรการไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน

องค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัดประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ อัยการจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ท้องเที่ยวและกีฬา จังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด และผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด นอกจากนี้ ยังมีกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งผู้ว่าราชการ จังหวัดแต่งตั้ง ได้แก่ สรรพสามิตพื้นที่ 1 คน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดไม่เกิน 3 คน รวมถึงผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด เพื่อให้เสียงของเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางสำคัญได้รับการ สะท้อนในกลไกนโยบายระดับพื้นที่

อีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง จากผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมหรือคุ้มครองผู้บริโภค ด้าน สาธารณสุข และด้านกฎหมาย การกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสามด้านนี้ช่วยเสริมให้การตัดสินใจของ คณะกรรมการมีความรอบด้าน ไม่จำกัดอยู่เฉพาะมุมมองด้านการบังคับใช้กฎหมาย แต่รวมถึงการคุ้มครอง ประชาชน การป้องกันผลกระทบทางสุขภาพ และการตีความข้อกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ทั้งนี้ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ และสามารถแต่งตั้งข้าราชการใน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่เกิน 2 คนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็น หน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการและธุรการหลักของคณะกรรมการระดับจังหวัด

สำหรับกรุงเทพมหานคร โครงสร้างคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครมี ลักษณะใกล้เคียงกับระดับจังหวัด แต่ปรับให้เหมาะสมกับรูปแบบการบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ และปลัดกรุงเทพมหานครเป็นรองประธานกรรมการ องค์ประกอบของกรรมการโดยตำแหน่งมีจำนวน 14 คน ซึ่งสะท้อนบริบทเมืองหลวงที่มีความซับซ้อนสูง ทั้ง

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ด้านการจราจร ความหนาแน่นของประชากร พื้นที่เศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยว สถานศึกษา สถานบริการ และระบบบริการสุขภาพขนาดใหญ่

กรรมการโดยตำแหน่งของกรุงเทพมหานครประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานระดับกรมและหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร เช่น ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนกรมสรรพสามิต ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักการจราจรและขนส่ง ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ และผู้อำนวยการ สคอ. ตามค่านิยมในมาตรา 3 นอกจากนี้ ยังมีผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมหรือคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสาธารณสุข และด้านกฎหมาย เช่นเดียวกับระดับจังหวัด โดยมีผู้อำนวยการสำนักอนามัยเป็นกรรมการและเลขานุการ และสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักอนามัยไม่เกิน 2 คนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานครมีหลักคิดร่วมกัน คือ การจัดตั้งกลไกประสานงานเชิงพื้นที่ที่มีผู้บริหารสูงสุดของพื้นที่เป็นประธาน มีหน่วยงานด้านกฎหมาย ตำรวจ สาธารณสุข การศึกษา สังคม ท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ สรรพสามิต และภาคเยาวชนร่วมเป็นองค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างสำคัญอยู่ที่บริบทการบริหาร โดยระดับจังหวัดเน้นการเชื่อมโยงกับส่วนราชการประจำจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่กรุงเทพมหานครเน้นการประสานหน่วยงานระดับกรมและสำนักต่าง ๆ ภายใต้งกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับปัญหาที่ซับซ้อนของเมืองใหญ่

ในด้านอำนาจหน้าที่ แผนผังได้สรุปบทบาทของคณะกรรมการทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัดไว้ 8 ด้าน ได้แก่ การเสนอแนะเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนแผนงาน การบังคับใช้กฎหมาย การประสานงานและให้คำปรึกษา การคุ้มครองเด็กและเยาวชน การสอดประสานนโยบาย การติดตามและประเมินผล และการปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่กฎหมายหรือคณะกรรมการมอบหมาย อำนาจหน้าที่เหล่านี้สะท้อนว่าคณะกรรมการไม่ได้มีหน้าที่เฉพาะการประชุมหรือเสนอความเห็นเท่านั้น แต่เป็นกลไกที่ต้องผลักดันให้เกิดแผนงานระดับพื้นที่ สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ประสานหน่วยงานรัฐและเอกชน ติดตามประเมินผลมาตรการ และกำหนดแนวทางเพื่อลดและเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะการเฝ้าระวังไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

โดยสรุป แผนผังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัดสะท้อนกลไกการกระจายการขับเคลื่อนนโยบายจากส่วนกลางสู่พื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โครงสร้างดังกล่าวทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถเชื่อมโยงทั้งมิติกฎหมาย สุขภาพ สังคม การศึกษา เยาวชน การ

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

คุ้มครองผู้บริโภค และการบริหารพื้นที่เข้าด้วยกัน หากคณะกรรมการสามารถใช้บทบาทตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน กลไกนี้จะเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างนโยบายระดับชาติและการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ช่วยให้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัดและกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งสนับสนุนเป้าหมายการลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อประชาชนและสังคมโดยรวม

➤ การขับเคลื่อนเชิงรุกภายใต้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2568

โดย นพ.ไชยวัฒน์ ทยาวิวัฒน์ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง

1. จุดเปลี่ยนทางกฎหมายและการยกระดับอำนาจเชิงโครงสร้าง (The Legal Shift): พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 มาตรา 19 ได้เปลี่ยนบทบาทของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จากเดิมในปี 2551 ที่เป็นเพียงหน่วยงานร่วมมือ/สนับสนุน ให้ก้าวขึ้นมาเป็น “แกนนำหลักร่วมบริหาร” โดยกำหนดให้นายก อบจ. ดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการในคณะกรรมการควบคุมฯ ระดับจังหวัดโดยตำแหน่ง ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด เปลี่ยนผ่านโครงสร้าง จากการสั่งการแนวตั้ง (Vertical) ที่ผ่านส่วนภูมิภาคและอำเภอ มาเป็นการบูรณาการแนวราบ (Horizontal) โดยมี นายก อบจ. เป็น “สะพานเชื่อมนโยบายจากจังหวัดลงสู่ท้องถิ่น และเครือข่ายชุมชนได้อย่างไร รอยต่อ”
2. การผสานพลังกลไกขับเคลื่อนความปลอดภัยของ อบจ. ลำปาง ใช้พลังกันร่วมระหว่าง “อำนาจรัฐ / ผู้ว่าฯ (Top-down)” และ “พลังชุมชน/อบจ. (Bottom-up)” ผ่าน “การบริหารงบประมาณ” ลดข้อจำกัดส่วนกลาง โดยใช้งบประมาณ/เงินกองทุนหลักประกันสุขภาพจังหวัด สนับสนุนการรณรงค์และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
3. ยุทธศาสตร์: อบจ. ลำปาง เปลี่ยนผ่านจากการรณรงค์ตามเทศกาลในอดีต สู่ระบบ “The 2025 PAO Way” ขับเคลื่อนตลอดทั้งปี ผ่าน 4 มิติหลัก:

มิติที่ 1: งบประมาณ ด้านการบำบัดรักษา: สนับสนุน รพ.สต. ในสังกัด อบจ. จัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาและบำบัดผู้ติดสุราโดยตรงในชุมชน ด้านการป้องกัน: สนับสนุนเครือข่ายเยาวชน สร้างสรรค์พื้นที่กีฬา ดนตรี และ E-Sport ดึงเด็กออกจากวงจรการดื่ม

มิติที่ 2: แผนพัฒนา (โครงสร้างพื้นฐานแห่งความยั่งยืน) โดยบรรจุนโยบายลำปางเมืองปลอดภัยไร้แอลกอฮอล์ เข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) และบูรณาการ MOU ร่วมกับ เทศบาล และ อบต. ทั้งจังหวัด เพื่อสร้างมาตรฐานและข้อบัญญัติท้องถิ่นเดียวกันในการบังคับใช้กฎหมาย

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

มติที่ 3: งานประเพณี (เงื่อนไขใหม่และการสร้างโซนนิ่ง มี 1) มาตรการเด็ดขาด: ชุมชน/หน่วยงานที่ขอรับงบประมาณจัดงานประเพณี (เช่น สงกรานต์, กาชาด) ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข "งานบุญประเพณีปลอดภัย 100%" หากไม่ปฏิบัติตามจะงดการสนับสนุนและมีผลต่อการพิจารณางบประมาณในปีถัดไป และมี 2) การปกป้องวัฒนธรรม: สร้างโซนนิ่งพื้นที่จัดงานของ อบจ. ควบคุมร้านค้าเช่าพื้นที่ ห้ามจำหน่ายและห้ามแสดงป้ายโฆษณาแอบแฝงเด็ดขาด

มติที่ 4: พื้นที่สาธารณะ (การออกแบบสภาพแวดล้อมเชิงป้องกัน) โดยปรับปรุงพื้นที่เสี่ยง/สวนสาธารณะให้ปลอดภัย คั้นพื้นที่ให้ครอบครัวชาวลำปาง โดยการเพิ่มไฟส่องสว่าง ตัดแต่งกิ่งไม้ลดมุมอับ ติดป้ายเตือนระบบลงโทษตามกฎหมายใหม่ที่ชัดเจน และจัดชุดเฉพาะกิจร่วม (อบจ. ฝ่ายปกครอง ตำรวจ) ออกตรวจตราสม่ำเสมอ

4. พลิกบทบาท รพ.สต. และ เครือข่ายพลังहुตา อบจ. (Active Eyes) โดย รพ.สต. สังกัด อบจ. เปลี่ยนบทบาทจาก "ตั้งรับการรักษา" สู่การเป็น "ผู้จัดการสุขภาพและสิ่งแวดล้อมองค์รวม" ทำหน้าที่ 3 ด้าน

- (1) นักจำแนกและชี้เป้าจุดเสี่ยง (Community Risk Mapping) ร่วมกับ อสม.
- (2) ผู้บำบัดและสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน (Local Harm Reduction) และ
- (3) แกนนำจัดสิ่งแวดล้อมสร้างสรรค์

และโดยเครือข่ายพลังहुตา อบจ. (Active Eyes): ทำหน้าที่เป็นกลไกสามประสานเชิงรุก เริ่มจาก

- (1) Sensory Nodes ผูกอบรมภาคประชาชน (กลุ่มสตรี, อปพร., อสม.) เผ่าระวัง
- (2) Digital Hub รายงานจุดเสี่ยงและแจ้งเหตุผ่านระบบออนไลน์ของ อบจ.
- (3) Rapid Response ประสานหน่วยเคลื่อนที่เร็วเข้าป้องปรามและตักเตือนร้านค้าในชุมชน

ทันที

บทสรุป: กฎหมาย พ.ร.บ. 2568 จะเป็นเพียงตัวอักษรหากขาดการนำไปปฏิบัติ อบจ. ลำปาง จึงมุ่งมั่นประสานความร่วมมือกับสาธารณสุข ฝ่ายปกครอง และพลังชุมชน เพื่อเปลี่ยนลำปางให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ปลอดภัย ให้ลูกหลานเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดอย่างยั่งยืน

6.3 เวทีการนำเสนอผลงานวิชาการ “การป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง กลยุทธ์เชิงรุกเพื่อการลดการเข้าถึง และการตกเป็นเหยื่อของการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” และการอภิปรายโจทย์การทำงานต่อไป

- งานวิจัย “กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคเหนือ: กรณีศึกษาแบรนด์ “รวงข้าว ป๊อกลเทล” บนแพลตฟอร์มดิจิทัล”

โดย รศ.ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

งานวิจัยนี้ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคเหนือ ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตรา 32 โดยใช้กรณีศึกษาแบรนด์ “รวงข้าว ป๊อกลเทล” บนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และติ๊กต็อก เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารจากข้อมูลโพสต์ วิดีโอสั้น แชนแท็ก และกิจกรรมทางการตลาดออนไลน์ที่เก็บรวบรวมระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2569 จำนวน 207 รายการ งานวิจัยยังใช้แนวทางการวิเคราะห์เชิงคุณภาพร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ (AI-assisted qualitative analysis) เพื่อช่วยจัดกลุ่มข้อมูล ตรวจสอบรูปแบบการสื่อสาร และสกัดธีมเบื้องต้น ภายใต้เกณฑ์การวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ก่อนนำมาวิเคราะห์และตีความอีกครั้ง

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคเหนือได้ปรับเปลี่ยนจากการสื่อสารเชิงโฆษณาแบบตรง ไปสู่ “การสื่อสารเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต” ผ่านกลยุทธ์การตลาดเชิงพื้นที่ โดยอาศัยผู้สร้างสรรค์เนื้อหาออนไลน์ในท้องถิ่น การใช้ภาษาเหนือ งานประเพณีท้องถิ่น ร้านนั่งชิลล์ และกิจกรรมเชิงพื้นที่ในการเชื่อมโยงแบรนด์เข้ากับวัฒนธรรมการพักผ่อนและความสุขของคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ยังพบกลยุทธ์ “ปาล้อมเมือง” ผ่านการแทรกซึมแบรนด์เข้าสู่งานเทศกาลระดับอำเภอและกิจกรรมท่องเที่ยวในหลายจังหวัดภาคเหนือ ควบคู่ไปกับการใช้ตราเสมือน สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม และคอนเทนต์วิดีโอสั้นที่ทำให้การสื่อสารทางการตลาดดูคล้ายเนื้อหาเชิงไลฟ์สไตล์มากกว่าการโฆษณาโดยตรง

ในมิติของวาทกรรม พบการประกอบสร้างความหมายใหม่เกี่ยวกับการดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ วาทกรรม “การทลายชนชั้นของสุราขาว” วาทกรรม “ความสนุกดังป๊อกล” วาทกรรม “ความเมาแบบน่ารัก” และวาทกรรม “การเยียวยาจิตใจ” ซึ่งช่วยทำให้การดื่มถูกมองว่าเป็นเรื่องผ่อนคลาย เข้าถึงง่าย และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันมากขึ้น งานวิจัยยังพบว่า การสื่อสารการตลาดของแบรนด์ไม่ได้มุ่งขายตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่พยายามเชื่อมโยงแบรนด์เข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น และบรรยากาศการพักผ่อนของคนรุ่นใหม่ จนทำให้เนื้อหาทางการตลาดมีลักษณะใกล้เคียงกับคอนเทนต์ไลฟ์สไตล์ทั่วไปมากขึ้น และสะท้อนให้เห็นความท้าทายของการกำกับดูแลสื่อดิจิทัลในระดับพื้นที่มากขึ้น

➤ งานวิจัย “ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครัวเรือนต่อมารดาที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปี ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

โดย ผศ.ดร.ไพฑูริย์ สอนทน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครัวเรือนไม่เพียงส่งผลกระทบต่อผู้ดื่ม แต่ยังส่งผลกระทบต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัว โดยเฉพาะมารดาและเด็กเล็กซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครัวเรือนต่อมารดาที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี รวมถึงศึกษาความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นดำเนินการศึกษาใน 6 อำเภอของจังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1,503 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 52.8 ของครัวเรือนมีสมาชิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และร้อยละ 17.8 มีสมาชิกในครัวเรือนดื่มหนัก มารดาร้อยละ 23.0 ได้รับผลกระทบจากการดื่มของสมาชิกในครัวเรือนอย่างน้อย 1 รูปแบบ โดยในครัวเรือนที่มีผู้ดื่มหนัก มารดาได้รับผลกระทบสูงถึงร้อยละ 51.1 ผลกระทบที่พบ ได้แก่ การถูกดูถูกว่ากล่าว ตะคอก ถูกเหยียดหยาม หยาดคาย ดูหมิ่น และทะเลาะ ร้อยละ 7.8 การเคยโดยสารหรือนั่งรถไปกับผู้ขับขีที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 3.8 และการมีปัญหาทางการเงิน เช่น ไม่มีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เนื่องจากการดื่มของคนในครอบครัว ร้อยละ 3.2

นอกจากนี้ ยังพบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี จำนวนหนึ่งได้รับผลกระทบจากการดื่มในครัวเรือน โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย การถูกทอดทิ้ง และความรุนแรงในครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่าแม้เด็กจะไม่ใช่มผู้ดื่ม แต่กลับได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดื่มของคนในครอบครัว ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาสุขภาพของผู้ดื่มเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมารดา เด็ก และครอบครัว ดังนั้น การควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์ควรเชื่อมโยงกับระบบคุ้มครองเด็ก ครอบครัว และชุมชน เพื่อป้องกันผลกระทบระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

คำสำคัญ: แอลกอฮอล์, ผลกระทบต่อผู้อื่น, มารดา, เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี, ครอบครัว

➤ **ผลการถอดบทเรียน กรณีศึกษาอุรววิจัยชาติพันธุ์ดารอาาง: กระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนงานจดเหล่า และลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน**

โดย **นางสาวเพ็ญพิศ ชงรัมย์** สำนักงานเครือข่ายองค์กรจดเหล่า ภาคเหนือตอนบน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการงดเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ และการลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนชาติพันธุ์ดารอาาง บ้านทุ่งกวางทอง อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนให้เป็นนักวิจัยชุมชน และร่วมออกแบบแนวทางการจัดการปัญหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) โดยมีเยาวชนชาติพันธุ์จำนวน 9 คน เป็นแกนนำวิจัย ดำเนินงานภายใต้ “โมเดล 3C-4P” ซึ่งประกอบด้วย การทำความเข้าใจบริบทชุมชน การสร้างความรู้ร่วม และการออกแบบทางออกบนฐานวัฒนธรรม ควบคู่กับกระบวนการพัฒนา เก็บข้อมูล สืบสาร และทดลองแนวทางในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดื่มสุราในชุมชนมิได้เป็นเพียงพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่เชื่อมโยงกับเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ได้แก่ สถานะบุคคลที่ไม่มั่นคง ระบบแรงงานที่ใช้สุราเป็นแรงจูงใจ และบรรทัดฐานทางสังคมของการดื่มหลังเลิกงาน โดยก่อให้เกิดผลกระทบหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ ความรุนแรงในครอบครัว อุบัติเหตุ และภาระหนี้สินในครัวเรือน ซึ่งกระบวนการวิจัยช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ได้แก่ เยาวชนมีความมั่นใจในการสืบสารประเด็นการดื่ม เกิดพื้นที่พูดคุยในชุมชน และเริ่มมีการออกแบบกติกากิจกรรมลดการดื่มที่เหมาะสมกับบริบท

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน บทบาทของผู้นำ และการใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน ขณะที่ข้อจำกัดสำคัญคือความเชื่อมโยงระหว่างการดื่มกับระบบแรงงาน และความเปราะบางด้านสถานะทางกฎหมายของประชากร และการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การลดปัญหาการดื่มในชุมชนชาติพันธุ์จำเป็นต้องใช้กระบวนการสร้างความรู้จากภายใน การเสริมพลังเยาวชน และการพัฒนากลไกทางสังคมของชุมชนควบคู่กับการจัดการปัจจัยเชิงโครงสร้าง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อุรววิจัยชาติพันธุ์, การงดเหล่า, ชุมชนดารอาาง, การมีส่วนร่วมของชุมชน

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

บทที่ 7 บทคัดย่อ ประเภทผลงานวิจัย

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอานาค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ต่อการทอองเทียวกัปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดืมเครื่องดืมแอลกอฮอล์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นาเสนอ พิธิษฐ สมงาม

ชื่อผู้ร่วมวิจัย/ผู้ร่วมผลงาน นิรุช วงค์เจริญ

สถานที่ทำงาน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอจุน จังหวัดพะเยา และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทนำ (Introduction) จังหวัดพะเยาเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงของประเทศ จากรายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด ปี 2550, 2554, 2560 และ 2564 พบว่าพะเยาอยู่ในกลุ่ม 5 จังหวัดที่มีการดืมสูงสุด โดยเครื่องดื่มที่นักดืมปัจจุบันดืมบ่อยที่สุดคือสุรากลั่น สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีการวิจัย (Methods) / วิธีการดำเนินงาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหา 2) พัฒนาโปรแกรม และ 3) ศึกษาผลของโปรแกรม โดยใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิบสัน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นพบสภาพการณ์จริง การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ และการคงไว้ซึ่งพลังอำนาจ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยกลุ่มศึกษาสถานการณ์ 30 คน และกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุมรวม 66 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ กระบวนการกลุ่มและแบบประเมินปัญหาการดืมสุรา

ผลการวิจัย (Results) / ผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาสถานการณ์ผ่าน Dead Case Conference พบว่าการดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุสำคัญของอุบัติเหตุในอำเภอจุน โดยปี 2567 มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ 31.44 ต่อแสนประชากร และเกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายสำเร็จที่มีอัตราเสียชีวิต 29.34 ต่อแสนประชากร ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนปัญหาการดืมสุราต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

สรุป โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นช่วยเสริมพลังอำนาจให้ผู้เข้าร่วมตระหนักต่อปัญหา สะท้อนคิด ตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และคงไว้ซึ่งการลดการดืม โดยมีค่านันสัญญาณต่อกลุ่มและการเฝ้าระวังของชุมชนเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญ

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) / ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรนำโปรแกรมไปประยุกต์ใช้และขยายผลในชุมชนอื่น โดยบูรณาการบทบาทของบุคลากรสุขภาพ แกนนำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนการลด ละ เลิกการดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) การพัฒนาโปรแกรม, การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม, การดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การเสริมสร้างพลังอำนาจ

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง ผลของโปรแกรมการลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชาชนตำบลน้ำเลา อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ นายอำพล วิเชียรดี ,นายพงษ์เทพ ใจวงศ์ และนางกัญญานันท์ ตาทิพย์
สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำเลา,สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า

บทนำ (Introduction) พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยผู้ใหญ่เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน การพัฒนาโปรแกรมที่ช่วยเพิ่มความรู้ สร้างแรงจูงใจ และเสริมทักษะการปฏิเสธการดื่ม จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสนับสนุนการลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชาชนวัยผู้ใหญ่ ตำบลน้ำเลา อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ และเพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมการลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชาชนวัยผู้ใหญ่ตำบลน้ำเลา อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

วิธีการวิจัย (Methods) / วิธีการดำเนินงาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่เพศชายในตำบลน้ำเลา อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 40 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยโปรแกรมการลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคล แบบวัดความรู้ด้านผลกระทบต่อสุขภาพ แบบวัดแรงจูงใจในการหลีกเลี่ยงการดื่ม แบบสอบถามทักษะการปฏิเสธการดื่ม และแบบวัดพฤติกรรมการดื่ม ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน 2568 ถึงเดือนมกราคม 2569 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ไคสแควร์ Fisher's exact test, paired t-test, independent t-test และ repeated measure ANOVA

ผลการวิจัย (Results) / ผลการดำเนินงาน หลังเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และทักษะการปฏิเสธการดื่มสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ กลุ่มทดลองยังมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ แรงจูงใจในการหลีกเลี่ยงการดื่ม และทักษะการปฏิเสธการดื่มสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป โปรแกรมการลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลต่อการเพิ่มความรู้ แรงจูงใจ และทักษะการปฏิเสธการดื่มในกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายในพื้นที่ศึกษา จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการควบคุมและลดพฤติกรรมการดื่มในระดับชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) / ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำโปรแกรมไปประยุกต์ใช้ โดยปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เน้นการให้ความรู้ที่ตรงกับปัญหา การสร้างแรงจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงการดื่ม และการฝึกทักษะการปฏิเสธการดื่มอย่างเป็นรูปธรรม ควรส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการสร้างแรงจูงใจทางสังคม และควรมีการติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินความคงอยู่ของผลลัพธ์หลังดำเนินกิจกรรม

คำสำคัญ (Keywords) พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, ความรู้, แรงจูงใจ, ทักษะการปฏิเสธการดื่ม

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงล้อรถจักรยานยนต์ และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง การจัดการความเสี่ยงอุบัติเหตุทางถนนโดยชุมชน: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองน่าน

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ นายณัฐพงษ์ ไชยศิลป์

ชื่อผู้ร่วมวิจัย/ผู้ร่วมผลงาน นายธีรธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว

สถานที่ทำงาน ประชาคมงดเหล้าจังหวัดน่าน

บทนำ (Introduction) จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากอุบัติเหตุทางถนน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลและฤดูท่องเที่ยว ซึ่งสัมพันธ์กับการเดินทางหนาแน่น การใช้รถจักรยานยนต์ และพฤติกรรมดื่มแล้วขับ อำเภอเมืองน่านจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่ต้องพัฒนากลไกจัดการความเสี่ยงที่เชื่อมโยงมาตรการทางกฎหมาย ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบทบาทของชุมชนในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน โดยเน้นปัญหาการดื่มแล้วขับในเขตเทศบาลเมืองน่าน

วิธีการวิจัย (Methods) / วิธีการดำเนินงาน ดำเนินงานระหว่างวันที่ 1 มีนาคม-30 เมษายน 2569 โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ภาคประชาสังคมร่วมวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ออกแบบมาตรการ และผลักดันการดำเนินงานในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ได้แก่ การจัดงานสงกรานต์ปลอดภัย การประชุมคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงล้อรถจักรยานยนต์ การสื่อสารข้อเสนอเชิงนโยบาย และการสนับสนุน 33 ชุมชนในการทำแผนที่จุดเสี่ยง เฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง และประสานความร่วมมือกับร้านค้า

ผลการวิจัย (Results) / ผลการดำเนินงาน พบว่าการดำเนินงานมีลักษณะเป็นระบบบูรณาการหลายระดับ เชื่อมโยงเทศบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตำรวจ โรงพยาบาล ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน และ อสม. โดยภาครัฐสนับสนุนนโยบาย ข้อมูล และการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่ชุมชนเป็นกลไกแนวหน้าในการเข้าถึงครัวเรือนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การถอดบทเรียนจาก 33 ชุมชนพบว่า เครื่องมือสำคัญ ได้แก่ การทำแผนที่กลุ่มเสี่ยงระดับครัวเรือน การเยี่ยมบ้าน การลาดตระเวน การแจ้งเตือนร้านค้าไม่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด็กและผู้มีเมมา และการใช้กติกาชุมชน ส่งผลให้เกิดระบบเฝ้าระวังเชิงรุก ความร่วมมือของร้านค้า และการเสริมประสิทธิภาพมาตรการทางกฎหมาย

สรุป การลดอุบัติเหตุจากการดื่มแล้วขับไม่สามารถพึ่งพามาตรการใดมาตรการหนึ่งได้ แต่ต้องอาศัยการจัดการเชิงระบบที่ผสมผสานนโยบาย กฎหมาย ข้อมูล และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) / ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรขยายโมเดลการจัดการความเสี่ยงโดยชุมชนให้ดำเนินต่อเนื่องตลอดปี สนับสนุนศักยภาพผู้นำชุมชนและ อสม. พัฒนาระบบแผนที่จุดเสี่ยง และการเฝ้าระวังเชิงรุก รวมทั้งผลักดันงานเทศกาลปลอดภัยแอลกอฮอล์ให้เป็นนโยบายท้องถิ่นที่สามารถขยายผลสู่ระดับอำเภอและจังหวัด

คำสำคัญ (Keywords) ดื่มแล้วขับ; อุบัติเหตุทางถนน; การมีส่วนร่วมของชุมชน; เทศกาลปลอดภัย; จังหวัดน่าน

ประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

บทที่ 8 บทคัดย่อ ประเภทแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง โครงการพัฒนาศักยภาพ การรณรงค์ และการประเมินผลของเครือข่ายมหาวิทยาลัยรัฐเท่าทันแอลกอฮอล์

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ นายจักรพันธ์ เสมอวงศ์ดีบ, นายธนาท พูแสง

ชื่อผู้ร่วมวิจัย/ผู้ร่วมผลงาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณปภา สุวรรณรงค์

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยพะเยา ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

บทนำ (Introduction) เนื่องจากสภาวะสังคมปัจจุบันมีสิ่งเร้าและปัจจัยเสี่ยงที่โน้มน้าวโน้มนำไปสู่วิกฤติกรรมการบริโภคแอลกอฮอล์ ซึ่งขัดต่อการพัฒนาศักยภาพที่แท้จริง มหาวิทยาลัยพะเยาจึงได้จัดกิจกรรมนอกหลักสูตรขึ้น ภายใต้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ รวมถึงการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งในการสร้างค่านิยมใหม่ที่ไม่พึ่งพาแอลกอฮอล์เป็นเครื่องมือในการบ่มเพาะนิสัยให้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและมีวินัยต่อสังคม โดยเปลี่ยนจากการรณรงค์เชิงรับ (การห้าม) เป็นการสร้างพื้นที่ สร้างสรรค์เชิงรุก เพื่อให้นิสัยได้พัฒนาทั้งสุขภาพ สนุกสนาน และบุคลิกภาพ รวมถึงประยุกต์ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ อาทิ ดนตรี เกม และเวทีเสวนา เป็นกลไกในการสื่อสารและส่งเสริมการมีส่วนร่วม อันเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำนิสิตและเครือข่ายในการรณรงค์ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับโทษและผลกระทบของแอลกอฮอล์ และติดตามประเมินผลด้านทัศนคติ พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของนิสิตอย่างเป็นระบบ

วิธีการวิจัย (Methods) / วิธีการดำเนินงาน ดำเนินงานด้วยแนวทางการมีส่วนร่วม โดยให้นิสิตแกนนำเป็นกลไกหลักในการออกแบบและขับเคลื่อนกิจกรรม ภายใต้แคมเปญ #GenZNoสายนยาวชนNoL ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ ดนตรี การอบรมผู้นำนิสิต การเดินรณรงค์ การประกวดแต่งเพลง การฉายภาพยนตร์เพื่อการเรียนรู้ การจัดบูธในงานประเพณี และกิจกรรมกีฬา ควบคู่กับการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และประเมินผลจากจำนวนผู้เข้าร่วม ความพึงพอใจ และยอดการเข้าถึงออนไลน์

ผลการวิจัย (Results) / ผลการดำเนินงาน โครงการดำเนินกิจกรรมได้ครบ 10 กิจกรรม ใช้งบประมาณรวม 50,000 บาท มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรงมากกว่า 8,000 คน และมียอดการเข้าถึงผ่านช่องทางออนไลน์รวมมากกว่า 60,000 ครั้ง ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจโดยรวมสูงกว่าร้อยละ 90 จุดเด่นของโครงการคือการบูรณาการการรณรงค์เข้ากับกิจกรรมที่นิสิตสนใจ เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ งานประเพณี และกีฬา ทำให้การสื่อสารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นธรรมชาติ เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และเสริมสร้างเครือข่ายแกนนำนิสิตที่สามารถถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อนนิสิตได้

สรุป โครงการนี้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับมหาวิทยาลัย โดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของนิสิตเป็นเครื่องมือสำคัญ ช่วยเปลี่ยนประเด็นสุขภาพให้ใกล้ตัว เข้าถึงง่าย และเหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) / ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรขยายรูปแบบกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จไปยังคณะ ชมรม ชุมชนรอบมหาวิทยาลัย และโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ พร้อมพัฒนาระบบติดตามผลระยะยาว และจัดอบรมแกนนำนิสิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเครือข่ายการรณรงค์ที่ยั่งยืนและขยายผลได้จริง

คำสำคัญ (Keywords) เครือข่ายมหาวิทยาลัยรัฐเท่าทันแอลกอฮอล์, การรณรงค์เชิงสร้างสรรค์, นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา, การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, Best Practice

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานภาค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนคนสู้เหล้า บ้านป่าคำ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ นายศิลลาคัทดี วินันต์

ชื่อผู้ร่วมวิจัย/ผู้ร่วมผลงาน นายอนุพล มุขรังษี

สถานที่ทำงาน ประชาคมงดเหล้าจังหวัดลำพูน / บ้านป่าคำ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

บทนำ (Introduction) ชุมชนบ้านป่าคำ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่เผชิญปัญหาผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งด้านสุขภาพ ครอบครัว หนี้สิน อุบัติเหตุ และค่าใช้จ่ายในงานบุญประเพณี โดยเฉพาะงานศพที่มีค่าใช้จ่ายจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูง ชุมชนจึงพัฒนากระบวนการลดปัจจัยเสี่ยงเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและเป็นต้นแบบชุมชนคนสู้เหล้า

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อพัฒนาแกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนงานลดปัจจัยเสี่ยงจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดื่ม และพัฒนาบ้านป่าคำสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนคนสู้เหล้า

วิธีการดำเนินงาน ดำเนินงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มจากผู้นำเป็นต้นแบบ จัดตั้งคณะทำงานวางแผนร่วมคิด ร่วมทำ และสรุปบทเรียนเป็นระยะ กำหนดมาตรการชุมชน 8 ข้อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เช่น งานศพปลอดเหล้า การจำกัดเวลาขาย การไม่ขายให้เยาวชนและผู้มีเมมา การไม่ขายหรือดื่มในสถานที่ต้องห้าม และการไม่ส่งเสริมการขาย พร้อมสื่อสารผ่านเวทีประชาคม เสียงตามสายไลน์กลุ่ม และเฟซบุ๊กของชุมชน จัดตั้งชมรมคนหัวใจเพชรและกลุ่มพลังหญิงหัวใจเพชร ใช้กิจกรรม 3 ข. “ชวน ช่วย เชียร์” สนับสนุนผู้ต้องการเลิกเหล้า เชื่อมโยงกับงานบุญประเพณีปลอดเหล้า และสร้างกิจกรรมทางเลือกผ่านครัวชุมชนคนสามวัยใส่ใจสุขภาพ การปลูกผักปลอดสารเคมี และการส่งเสริมสัมมาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการดำเนินงาน ชุมชนมีมาตรการและกติกาที่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกและร้านค้า เกิดร้านค้าสีขาว/ร้านค้าคุณธรรม มีคนต้นแบบเลิกเหล้าและเครือข่ายให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการลด ละ เลิก การดื่ม งานบุญประเพณีปลอดเหล้าถูกขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น งานศพ งดเหล้าเข้าพรรษา สวดมนต์ข้ามปี ยี่เป็ง และกฐินปลอดเหล้า เกิดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งเกิดกลุ่มอาชีพ เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มทำโคม และกลุ่มปลูกผักปลอดสารเคมี ส่งผลให้ชุมชนมีความสัมพันธ์เข้มแข็งขึ้น ลดรายจ่ายครัวเรือน และได้รับการยกย่องระดับเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนคนสู้เหล้า ระดับ 2”

สรุป ความสำเร็จของบ้านป่าคำเกิดจากผู้นำที่เป็นแบบอย่าง การมีมาตรการชุมชนที่ชัดเจน การสื่อสารต่อเนื่อง การสร้างคนต้นแบบ และการเชื่อมงานลดเหล้ากับสุขภาพ เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรสนับสนุนการสร้างแกนนำรุ่นใหม่ การขยายผลสู่โรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง การจัดทำธรรมนูญชุมชนจากข้อมูลปัญหาจริง และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่เกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) ชุมชนคนสู้เหล้า, คนหัวใจเพชร, มาตรการชุมชน, งานบุญปลอดเหล้า, ธรรมนูญชุมชน

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอกนาคค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ต่อการท่อก่เกี่ยวกับปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง ถอดรหัสความสำเร็จการจัดการสถานศึกษาปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เขตสุขภาพที่ 3

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ นางสาวสุพัตรา ช่างทอง

ชื่อผู้ร่วมวิจัย/ผู้ร่วมผลงาน นางสาวศิริพักตร์ มีฆवाल, นางสาวศิริกร ธงชาย

สถานที่ทำงาน สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์ กรมควบคุมโรค

บทนำ (Introduction) ปัญหาการสูบบุหรี่และการดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อสุขภาพ โดยพบเยาวชนไทยสูบบุหรี่ร้อยละ 16.5 และดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 35.2 ขณะที่กลุ่มอายุ 15–19 ปีเป็นกลุ่มนักสูบและนักดืมหน้าใหม่ สถานศึกษาจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการป้องกัน ลดปัจจัยเสี่ยง และสร้างสภาพแวดล้อมปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัจจัยความสำเร็จ อุปสรรค และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตสุขภาพที่ 3

วิธีการวิจัย (Methods) / วิธีการดำเนินงาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานระดับดีเด่นในระดับจังหวัด จำนวน 5 แห่ง แบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ภายใต้กรอบ 7 มาตรการสถานศึกษาปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลการวิจัย (Results) / ผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาดำเนินงานครอบคลุมทั้ง 7 มาตรการ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ การจัดสภาพแวดล้อม การบูรณาการในหลักสูตร การมีส่วนร่วมของนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และความร่วมมือกับชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และทัศนคติในระดับดี ทั้งนี้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานเชิงระบบได้ 4 องค์ประกอบ คือ การขับเคลื่อนนโยบายและภาวะผู้นำ การดำเนินงานตาม 7 มาตรการแบบบูรณาการ การใช้ข้อมูลและระบบติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านตัวชี้วัดผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและระบบติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่อง

สรุป การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตสุขภาพที่ 3 มีความเข้มแข็งด้านโครงสร้างกระบวนการ และการประสานภาคี สามารถพัฒนาเป็นต้นแบบเชิงระบบได้ หากยกระดับการติดตามผลจากระดับกิจกรรมไปสู่ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) / ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ระดับเขตหรือระดับประเทศ เช่น อัตราการสูบบุหรี่และการดืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน จัดทำฐานข้อมูลกลางเชื่อมโยงโรงเรียน สาธารณสุข และชุมชน รวมทั้งพัฒนาโมเดลสถานศึกษาปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับเขตสุขภาพ เพื่อสนับสนุนการขยายผลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) ถอดบทเรียน, สถานศึกษาปลอดบุหรี่, เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, เขตสุขภาพที่ 3, Best Practice

ประชุมวิชาการสารระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอกนาคค: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการก่อก่เกี่ยวกับปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง “เวียงชัย Smart Youth” ถอดบทเรียนบทบาทเยาวชนกับการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ทางไกลปัจจัยเสี่ยง
เพื่ออนาคตเด็กและเยาวชน อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ นางสาวอรชร สุรินทร์

สถานที่ทำงาน สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า จังหวัดเชียงราย

บทนำ (Introduction) เครือข่ายเยาวชน YSDN อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีแนวคิด “เวียงชัย Smart Youth: เมืองสร้างสรรค์เพื่อเด็กและเยาวชน” เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันต่อปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติด พร้อมส่งเสริมบทบาทเยาวชนในการขับเคลื่อนงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อถอดบทเรียนบทบาทของเครือข่ายเยาวชน YSDN ในการพัฒนาศักยภาพเยาวชน สร้างสภาพแวดล้อมปลอดปัจจัยเสี่ยง และผลักดันการทำงานด้านการป้องกันปัจจัยเสี่ยงให้เป็นวาระร่วมของภาคีเครือข่ายระดับอำเภอ

วิธีการดำเนินงาน (Methods) ดำเนินงานโดยพัฒนาแกนนำเยาวชนระดับมัธยมศึกษาให้มีทักษะชีวิตและสามารถขยายผลสู่กลุ่มเพื่อน สนับสนุนกิจกรรม “นักเรียนโพธิสัตว์น้อย” ในระดับประถมศึกษาเพื่อเชื่อมโยงสู่ครอบครัว และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ปลอดเหล้าในชุมชน ควบคู่กับการใช้ข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2564 และ 2567 เพื่อสื่อสารกับหน่วยงานท้องถิ่นและออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ผลการดำเนินงาน (Results) เครือข่ายเยาวชน YSDN ทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ผ่านกระบวนการ “เยาวชนทำงานเพื่อเยาวชน” เกิดแกนนำเยาวชนที่สามารถถ่ายทอดความรู้และชวนเพื่อนลดพฤติกรรมเสี่ยง เกิดกิจกรรมรณรงค์ที่เชื่อมโยงเด็ก ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งเกิดความร่วมมือกับภาคีในพื้นที่ เช่น สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร ฝ่ายปกครอง และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ภายใต้กลไกความร่วมมือที่เรียกว่า “คณะผู้ใหญ่ใจดี” นอกจากนี้ ยังมีการผลักดันนโยบายระดับอำเภอ เช่น การประกาศให้งานบุญ งานวัด และงานศพปลอดเหล้า บุหรี่ การพนัน และอบายมุข

สรุป การดำเนินงานของเครือข่ายเยาวชน YSDN อำเภอเวียงชัยสะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนสามารถเป็นพลังสำคัญในการป้องกันปัจจัยเสี่ยงและร่วมพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีจุดเด่นคือการใช้พลังเยาวชนควบคู่กับข้อมูลพื้นที่และความร่วมมือของผู้ใหญ่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) ควรสนับสนุนการพัฒนาแกนนำเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ใช้ข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่เป็นฐานการทำงาน และยกระดับความร่วมมือระหว่างเยาวชน ชุมชน และหน่วยงานรัฐให้เป็นนโยบายระดับอำเภอ เพื่อสร้างความยั่งยืนและขยายผลสู่พื้นที่อื่น

คำสำคัญ (Keywords) เยาวชน, ปัจจัยเสี่ยง, พื้นที่ปลอดเหล้า, เวียงชัย Smart Youth, เมืองสร้างสรรค์

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง **เขาค้อสร้างสุข: การถอดบทเรียนกลไกภาคประชาสังคมร่วมกับภาครัฐในการจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ท่องเที่ยว อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**

ชื่อผู้วิจัย/ชื่อเจ้าของผลงาน/ชื่อผู้นำเสนอ **บรรณกร เสือสิงห์**

ชื่อผู้ร่วมวิจัย/ผู้ร่วมผลงาน **อรุณี เสือสิงห์**

สถานที่ทำงาน **โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเหล่าหญ้า และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปากา ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**

บทนำ (Introduction) อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญ มีนักท่องเที่ยวปีละ 1–2 ล้านคน ร้านค้าและสถานบันเทิงประมาณ 100 แห่ง และงานเทศกาลดนตรีขนาดใหญ่ที่มีผู้เข้าร่วม 3,000–30,000 คน/งาน ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อุบัติเหตุเมาแล้วขับ ปัญหาสุขภาพจิต และโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การจัดการด้วยภาครัฐเพียงลำพังจึงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องใช้กลไกภาคประชาสังคมร่วมขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อถอดบทเรียนบทบาทภาคประชาสังคมในการทำงานร่วมกับภาครัฐเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอำเภอท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินงาน (Methods) ถอดบทเรียนเชิงคุณภาพจากเอกสารโครงการ รายงานกิจกรรม และรายงานเฝ้าระวังตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในช่วงปี 2559–2568 จำนวน 12 ฉบับ ร่วมกับข้อมูลสำรวจพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2566–2568 และใช้วงจร PDCA วิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อน

ผลการดำเนินงาน (Results) “เขาค้อสร้างสุข” พัฒนาจากงานจดเหล่าเข้าพรรษาระดับครัวเรือนและหมู่บ้านในปี 2559 สู่การขยายครอบคลุม 7 ตำบล การบูรณาการระบบค้นหา-บำบัด-ติดตามผู้ติดสุราเรื้อรัง และการยกระดับเป็นต้นแบบอำเภอสร้างสุขในพื้นที่ท่องเที่ยว เกิดเครือข่าย 26 องค์กร คณะทำงาน 13 คน นโยบายสาธารณะระดับอำเภอ 4 ประเด็น MOU “เขาค้อ-แหล่งท่องเที่ยวปลอดภัย” ชุมชนต้นแบบ 3 แห่ง และบุคคลต้นแบบ “คนหัวใจเพชร” มากกว่า 500 คน ผลลัพธ์เชิงสุขภาพพบว่าอัตราการดื่มของนักเรียนลดลงจากร้อยละ 15.5 ในปี 2566 เป็นร้อยละ 12.2 ในปี 2568 และมีผู้ติดสุราเรื้อรังเข้าสู่ระบบบำบัด 50 คน เลิกได้ 25 คน นอกจากนี้ ยังเฝ้าระวังงานเทศกาลดนตรีขนาดใหญ่ร่วมกับ 9 หน่วยงาน โดยไม่พบเหตุทะเลาะวิวาทรุนแรง

สรุป ความสำเร็จเกิดจากผู้นำที่มีประสบการณ์ตรงในการเลิกเหล้า การทำงานแบบภาคประชาสังคมที่ฝังตัวในกลไกรัฐ การบริหารด้วย PDCA การใช้ทุนวัฒนธรรม-ศาสนา และยุทธวิธี “เฝ้าระวัง+แนะนำ” ที่ลดความเสี่ยงโดยยังคำนึงถึงบริบทเศรษฐกิจท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations) ควรยกระดับ MOU แหล่งท่องเที่ยวปลอดภัยให้เป็นข้อตกลงถาวรของอำเภอ จัดงบประมาณท้องถิ่นสำหรับการเฝ้าระวังงานเทศกาล พัฒนามาตรฐาน Event Safety Code บูรณาการฐานข้อมูลการคัดกรองกับเครือข่ายคนหัวใจเพชร และจัดทำคู่มือขยายผล “เขาค้อโมเดล” สู่อำเภอท่องเที่ยวอื่น

คำสำคัญ (Keywords) การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์; อำเภอสร้างสุข; พื้นที่ท่องเที่ยว; ภาคประชาสังคม; การเฝ้าระวังงานเทศกาล

ประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคเหนือ

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

จัดทำโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

 083-5775533

 <http://cas.or.th/>

 [facebook.com/cas.org.th/](https://www.facebook.com/cas.org.th/)

